Anul VII (XV) Nr. 9—10 8 pagini 1000 Lei Timişoara, Septemvrie—Octombrie 1946

VREREA

Apare la sfârşitul fiecărei luni.

Director:
ION STOIA-UDREA

Direcţia: Timişoara III. Str. Doja 12
Redacţia şi Administraţia:
I., Str. Telbisz 2.

TELEFOANE:
Direcţia: 45—25 Redacţia şi Tipografia 50—03

Abonamente: 10.000 Lei anual. Pentru instituţii şi întreprinderi 50000 Lei

ELIO VITTORINI

de Florian Potra

Nu e nouă nepotrivirea dintre opiniile directoare ce caută să se înstăpânească în literatura contemporană: plini de amintirile unor glorii individuale, de imaginile crescute ale personalităţilor geniale ce presărau o epocă, unii reclamă o literatură personală, ferită de trepidaţiile din afară, împlântată cu rădăcinile în propria lor carne; ceilalţi, animaţi de un fior de solidaritate umană, proclamă o literatură smulsă din îngrăditura unor preocupări şi experienţe exclusiv individuale, — cuprinzătoare a palpitaţiilor întregei omeniri. Lumea unora se ţese din trăiri personale, din compătimirea ori răsfăţarea propriului eu, din evaziune din real, şi din fantezie; cealaltă, s'ar plămădi pe temelia unei comprehensiuni a semnificaţiilor adânci umane, — făcută din realism şi din înduioşare prietenească. Dar delimitări absolute ale celor două zone de manifestare literară nu s'au putut face; elementele lor s'au compenetrat, realizând plăsmuiri în care pasiunile proprii se lărgeau, cuprinzând teritorii tot mai întinse de înţelegere.

Fără a rezulta un produs hibrid, cele două sensuri, s'au încrucişat în narativa lui Elio Vittorini cu intensitate şi valoare de paradigmă: pe un fond liric şi de fantezie s'a grefat un sens de atotcuprindere umană şi o îndârjită voinţă de acţiune. Sunt acestea elementele care înfăţişează ultima şi maturizata poziţie de narator a lui Vittorini: însă neadinţele lor neştiute, de a se apropia şi întrepătrunde, se vădeau încă din tinereţea lui literară, dacă nu din cele dintâi nuvele, desigur în romanul său juvenil. Intr'adevăr, evoluţia lui scriitoricească, care îi dublează desfăşurarea biografică, se ridică pe panta unei ascendenţe fireşti şi continue; iar răsfrângerile narative, puţine la număr, subliniază diversele faze.

Copilărind şi crescând în condiţii de traiu apăsătoare, Vittorini a învăţat de la început să cunoască o lume umilă, „o lume jignită", cum o va numi mai târziu, alta decât aceea ce conduce o vieaţă ferită de privaţiuni, îndreptată spre satisfacţii de carton, lume burgheză a oricărei ţări; iar entuziasmat de vieaţă şi de orânduirea ei, n'a fost Vittorini niciodată. Totuşi, nu e nihilist şii nici cu porniri negativiste preconcepute; îl răneşte însă adânc neîntrerupta jignire, neîntreruptul afront care se aduce genului uman. Iar de la resemnarea într'un destin umil, de la neputinţa de împotrivire a unei lumi necăjite, se va ridica pe poziţia unei viguroase hotărîri de luptă şi acţiune.

De la început, din clipa în care printr'o licărire revelatorie a avut conştiinţa şi sensul de om şi omenesc, Vittorini şi-a propus o sarcină de continuă identificare şi desprindere a omului; l-a căutat pretutindeni în lume, iar acolo unde l-a găsit, i-a desbrăcat haina sdrenţăroasă şi înălţându-l pe un piedestal de comprehensiune solidară, l-a înfăţişat în măreţia şi încordarea feţei sale supte şi umilei sale simplităţi.

Astfel, Vittorini a început să cunoască lumea; şi-a observat semenii cu acută forţă de pătrundere, le-a analizat firile şi i-a despărţit pe cei cu o mentalitate de alţii cu una deosebită. Primii pe care i-a cunoscut au fost, desigur, cei din apropierea lui imediată, din lumea mică a oraşului: impiegaţi şi şefi de gară, mici slujbaşi publici, oameni de negoţ, şi artişti, cu un cuvânt figuri caracteristice şi semnificative ale unei mici burghezii. Nereprezentând necesitatea unei coborîri prea adânci, semnele lor se lăsau uşor desluşite, făcute din stringenţe egoiste şi din simple îndestulări trupeşti; iar nuvelele din „Piccola borghesia" (Mică burghezie 1931) sunt acele care despoaie personajele lumii de oraş şi le prezintă în aspectele şi atitudinile lor intime.

In „Quindici minuti di ritardo" Cincisprezece minute de întârzie — re), în „Educazione di Adolfo" (Educaţia lui Adolf) şi în „Raffiche in prefettura" (Vijelii în prefectură), ce se citesc în continuare, se oglindesc măruntele trăiri din lumea unui funcţionar, alcătuite din elemente de bârfeală, din observaţii asupra superiorilor şi din tentaţii faţă de soţiile lor; vieaţa unui mic funcţionar, care aduce mult cu aceea din romanele lui Svevo, cu un spor, însă, de ascuţime analitică, cu o mai abundentă sesizare a mişcărilor sufleteşti din personaje.

Dar o incursiune psihologică aproape epuizantă o face Vittorini în intimitatea femeilor, a soţiilor de mici slujbaşi. In „La signora della stazione" (Doamna din gara), ca şi în „Sola in casa" (Singură în casă) şi în „Coniugi a letto" (Soţi în pat), figura femeiască se conturează cu tot ce are mai morbid şi mai femenin în ea. In toate trei nuvelele se desenează aceeaşi femeie: proaspătă soţie, cu o lume încă proprie, refuzând parcă amestecuri străine; prezenţa soţilor e socotită mai mult o sarcină inevitabilă, mângâiată de ideia unei evaziuni în singurătate şi în propria lume de visuri. Din aşteptări şi aspiraţii bovarysme, din refugieri în încăperile întunecoase cu obiecte pline de miasma amintirilor, cu care preferă să fixeze contacte aproape însufleţite, din plictiseală şi leneşe mişcări e făcută vieaţa femeii în volumul scurgerii cotidiene.

Ceea ce a sesizat, însă, Vittorini cu fineţe şi multă simţire este sensul pe care îl are femeia asupra propriului trup; acel sens de felină destinsă în soare, răsfăţându-şi pielea în mătasea cămăşii înflorite, cu mângăeri de priviri pe coapsele lin alungite, ca o colină: „. . . Era voluptuos să fii femeie, să nu mai fii copilă, şi să poţi înţelege plăcarea până la fund. O avea, plăcerea, înăuntrul ei ca pe o undă ce o străbătea de la sâni spre genunchi. Uneori se simţea o plajă. Altădată o iarbă nesfârşită, pe un loc înclinat, şi un şarpe delicios se svârcolea în ea . . ." Iar în pat, să te cufunzi în aşternutul moale şi în somn' e prilej de galeşă satisfacţie: „Voia să se simtă singură în pat şi să se bucure de tensiunea ce creştea în ea, de la picioare. Singură, suspendată; purtată la voia întâmplării în ceaţa nocturnă până la moalele nisip al somnului. Nu dorea altceva. Somnul . . . Să devie lungă, să se alungească, să se întindă tot mai mult şi să se scufunde, să devie întunecoasă, iar părul i-ar începe să curgă pârâu, în jos . . . Ar merge departe părul ei, în ape aurite şi'n murmur de noapte . . ." E o iluminare dinăuntru a femeii, plină de delicateţe şi fantezie.

Dar nu aceasta e viaţa, nu aceasta femeia; nu morbiditate, nu huzur trupesc, nu meschine aspiraţii egoiste. Şi nici aceea din „Piccolo amore" (Dragoste mică), unde o actraţă de varieteu simte un mugure de înduioşare pentru adolescentul îndrăgostit ce călătoreşte lângă ea, în acelaş compartiment. Nu omul se întâlneşte aici, ci măruntele lui senzaţii, alintări languroase şi false înduioşări, iar căutarea continuă.

Cercetările întru obiectivarea revelaţiei momentane fac cale întoarsă: se îndreaptă spre copilărie, spre tinereţea cu pulsaţii repezi. Adolescentul care descifrează pe rând semnele vieţii pare a fi omul din viitor, omul căutat, de mai târziu. Intăilând experienţele şi sentimentele unei evoluţii fireşti, tânărul Mainardi din „Il garofano rosso" (Garoafa roşie—1933) se opreşte la marea descoperire a vârstei lui: sexul. Fiorii şi senzaţiile pe care adolescenţa le trăieşte sub imperiul unei iubiri şi mai târziu al unei patimi, oferă lui Vittorini pătrunderi de valoare psihanalitică; căci trăirile nu prezintă o noutate cu totul neştirbită, fiecare imagine, fiecare constatare nouă suscită vagi ecouri din copilărie. Memoria încă puternică a primelor contacte

(Continuare la pag. 4)

Din poeziile lui Michelangelo Buonarroti

CXVII

Domnului Giorgio Vasari

De-acum ajuns-a cursul vieţii mele,
Prin marea rea cu barca cea uşoară,
In portul ultim, unde se măsoară
Tot ce făptuit-am, bune ca şi rele.
Unde e aprinsa fantezie,
Ce idol şi monarh făcu din artă!?
Cunosc acum greşala şi, deşartă,
Dorinţa mea a fost o erezie.
Gânduri de iubire pier ca spuma,
Când m'apropii de cele două morţi:
Una este certă, alta m'ameninţă.
Dăltui, nici picta, nu mai pot acuma,
Sufletul mi-e dornic de divine porţi
Deschise larg spre Cruce, prin Căinţă.

In româneşte de Ion Stoia-Udrea

Vechii maeştri bănăţeni

Ştefan Teneţchi Arhanghel

Geneticianul N. V. Ţâţân

de Dr. G. Oancea-Ursu

Al doilea reprezentant de seamă al şcolii mendeliene morganiene ruse este N. V. Ţâţân, Specialitatea lui este ameliorarea plantelor, specalitate care i-a asigurat un loc de frunte în rândul marilor deschizători de drumuri din genetica vegetală.

In lucrările lui de ameliorare a grâului producerea de hibrizi a căpătat o îndrumare nouă, foarte semănătoare cu îndrumarea pe care o dase Miciurin în pomicultura rusă, Anume nu se mai încrucisează numai plante înrudite ci se recurge la izvoarele nesecate ale naturii, încrucişându-se plante de cultură cu plante sălbatice, (de exemplu grâul cu pirul, etc.)

Această îndrumare a experienţelor n'a fost aleasă la întâmplare; ea era aplicarea ideei miciuriniene a încrucişărilor îndepărtate din punct de vedere genetic, care încă înainte de Ţâţân îşi dovedise fecunditatea, Pentru a înzestra agricultura rusă cu soiurile de grâne (şi alte cereale) necesare condiţiunilor atât de diverse ale imensului spaţiu rusesc, el a pornit dela ideea miciurinianá de a încrucişa specii îndepărtate din punct de vedere genetic şi de a încrucişa specii cultivitate de grâu, orz, ovăs şi secară cu speciile sălbatice aparţinând aceluiaş gen (gramiree) sau la genuri diferite. El s'a făcut cunoscut mai ales prin lucrările sale de înscrucişare între diferitele specii varietăţi şi forme de grâu cu diferite specii, varietăţi şi forme de pir şi de iarba ellynius sălbatic. Primele lui încrucişări reuşite între grâu şi diferite specii de pir din Caucazul de Nord (Agropyrum glaucuum, A, elongatuum, A. junceum, A tricoform, A. repens, etc.) au fost obţinute încă din 1928, (la Saratov), dar rezultatele sale mai pozitive durează numai din 1932.

Ţâţân aprecia că deşi cultura grâului durează de aproximativ 4500 de ani, omul nu a fost înstare să dea la iveală grâul ideal: grâul care să nu se culce, să nu se scuture, să dea recolte bogate, să fie adaptabil la condiţiile variate ale globului terestru, să suporte seceta şi gerul, să fie imun la diferitele boli, etc. Cei 4500 de ani de cultură nu au reuşit să creeze ostfel de specie de grâu, Intrebuiţând poducerea de hibrizi în limitele aceleiaşi culturi, omul a luat dela fiecare soi de grâu ceea ce a avut mai bun: dela unul capacitatea de a da o recoltă bogată, dela altul calitatea mai bună a făinii, dela altul rezistenţa la condiţiile neprielnice în cursul desvoltării, etc, Pe această cale s'au putut crea varietăţi bune de grâu, dar nu grâul ideal. De aceea Tâţân s'a îndreptat spre izvoarele necesate ale naturii, întocmai cum făcuse şi Miciurin pentru ameloorarea pomiculturii. Lumea plantelor, — laboratorul verde al naturii — i-se părea extrem de bogată şi variată: naturaliştii număraseră vre-o 200.000 de feluri de plante, însă numărul de care se foloseşte omul este abia de câteva zeci . . In natura sălbatică există multe plante, cari ne uimesc prin adaptabilitatea lor, prin rezistenţa lor şi multe alte calităţi, de cari nu le posedă plantele cultivate . . .

(Continuare la pagina 3)

HINKEMANN

de Ernst Toller

Hinkemann e o victimă a războiului. — Un glonte îi răpește bărbăția. — La nevasta dornică de drigoste, nu se mai întoarce decât un eunuc. Caută peste tot de lucru, pentru a putea da soției sale cât mai mulți bani, drept recompensă. — Toate sunt însă înzadar — Nevasta îl înșeală. — Amantul soției, într'un moment de beție desvăluie secretul ce planează asupra căsniciei lui Hinkemann. — Hinkemann devine obiectul hazului general. — Râsul îi deschide ochii: vede măștile, substratul sufletului, substratul său cel mai intim. —

Tabloul final

Knatsch: Te-am așteptat Hinkemann. — Am vrut să-ți spun cauza, pentru care.

Hinkemann: Nu e nevoie prietene. — Cauzele nu mă conving. — Aci, numai simțurile pot dovedi. — Știi tu oare, ce țin eu aci în mână?

Knatsch: De unde să știu?

Hinkemann: Cauza. Nu cauzele, Cau-za. Am trecut prin fața unei vitrine, și când am privit din întâmplare într'acolo, n'am știut ce să fac.

Să plâng sau să râd? — Mi-am închis ochii, fiincă mi-s'a părut, că totul este un vis. — Când i-am deschis din nou, lucrul acela mai era în vitrină. — Am intrat în prăvălie și am întrebat, dece expun astfel de obiecte. — E un priap, — mi-a răspuns negustorul. Și fiindcă nu am înțeles ce vrea să spună, mi-a explicat că grecii și romanii se închinau la el. — De sigur femeile, l-am întrebat eu — Nu, mi-a răspuns el, femeile, ca și bărbații.

Dacă e de vânzare? Da. In rate? Nu se cunoaște vânzarea în rate. — Imi cer iertare, dar omul ca munctor simplu ce este, s'a obișnuit deacum cu astfel de cumpărări. — Mi-am lăsat acolo ceasul și l-am adus pe zeu

(Scoate din hârtie un priap de metal și-l pune pe cămin, așezând lângă el o lumânare.)

Knatsch: Hinkemann, tu nu te simți bine . . . Tu ești bolnav . . .

Hinkemann: Măi! Ai văzut tu vreodată oameni pe stradă?

Knatsch: Ce întrebare neroadă mai e și asta . . .

Hinkemann: Intotdeauna . . . Intotdeauna, omul merge pe stradă, ca un orb. Și apoi începe deodată să vadă. — E ceva teribil Knatsch, ceace vede omul. Să vezi sufletul. Știi tu cum arată sufletul? Unul e mașină, al doilea baston de cauciuc, al treilea cască de oțel. Noapte bună Knatsch, nu lua toate astea în nume de rău . . . Știu, știu . . . cauza, cauzele . . .

Knatsch: Poate ar fi totuși mai bine să rămân . . .

Hinkemann: Du-te numai, du-te, Grete va fi în curând acasă...

Knatsch: Atunci noapte bună Eugen. (Pleacă).

Hinkemann: (Singur către Priap), Nu există alt Dumnezeu afară de tine, — Cum mint, cum se înșeală pe ei înșiși, cum joacă pe nevinovații . . . La tine se roagă ei, cu toții, Fiecare Ave îți este închinat ție, fiecare rugăciune, îți preamărește goliciunea, fiecare procesiune e un dans în onoarea ta. Tu nu porți mască, nu te ascunzi în dosul unor fraze pompoaze, tu ești începutul și sfârșitul, tu ești dreptatea, tu ești dumnezeul popoarelor . . . Dumnezeul meu- ți-ai gonit un slujitor și iată acuma slujitorul îți ridică un altar . . . Vai! mi se pare că râde! Râzi, numai, râzi. — Tu ai dreptul să râzi, oamenii și-au bătut joc de mine, cu toate că nu au avut nici un motiv.

(Se aude sgomot pe scări) . . . Vine Grete . . . Se lasă noapte și ochii mei sunt orbi. — (Intră mama lui Hinkemann).

Bătrâna Hinkemann: Bună seara.

Hinkemann: Tu ești? . . . Bună seara mamă. Ce vânt te aduce pela mine, atât de târziu seara? De când umbli tu seara pe stradă? Te atrage noaptea caldă de vară? Rândunicile sboară azi, foarte aproape de pământ. Va fi furtună.

Bătrâna Hinkemann: A revenit . . .

Hinkemann: Cine?

Bătrâna Hinkemann: Tatăl tău.

Hinkemann: Ce vorbești tu mamă? Păi tatăl meu a murit, când eu nu aveam decât o jumătate de an. De câte ori nu mi-ai povestit tu acest lucru.

Bătrâna Hinkemann: Team amăgit. Și cu toate astea eu nu am mințit: a murit. Pentru mine a murit. Aveai 6 luni pe atunci. Te alăptam încă. Atunci într'o seară, a venit beat acasă. La braț cu o femeie. O femeie, pe care o găsise undeva pe stradă. Femeie, a strigat el la mine — cară-te pentru noaptea asta la părinții tăi. In patul meu, vine azi sânge tânăr. De când ai născut copilul acesta, nu te mai pot suferi . . . L-am privit . . . Și atunci, nu bărbatul meu stătea în fața mea, ci un animal străin, care mi-a făcut mult rău și care voia să mă despartă de copilul meu. Am apucat un cuțit de bucătărie și i-l-am pus în piept. A râs de mine. A luat femeia cu el și a plecat. N'a mai revenit. M'a părăsit, ca și cum nici nu m'ar fi cunoscut. Am ieșit în stradă... ca să câștig o pâine . . . pentru tine. Când eram tânără nu eram deloc urâtă. Și azi . . .

Hinkemann: Azi?

Bătrâna Hinkemann: A revenit. Degenerat, murdar, pe corpu-i păduchios cârpe murdare. A intrat în odaie tremurând, cu ochii bulbucați . . . L-am întrebat ce vrea dela mine, după 29 de ani. — Nu ai să mă bați? — a bâlbâit el, — am revenit, ca să mor la tine.

Hinkemann: Și tu ce i-ai răspuns, mamă?

Bătrâna Hinkemann: Să se desbrace și să se culce în pat. In dulap găsește rufe curate, apă caldă pe cămin, săpun în sertar.

Hinkemann: Cu alte cuvinte mamă, l-ai iertat.

Bătrâna Hinkemann: Nu, și niciodată n'am să-l iert. Am să-l îngrijesc, cât timp mai are de trăit. Asta este datoria mea de om. Dacă moare, eu vreau să-i închid ochii, ca să nu se atingă de el nici un străin, Dar când au să-l ducă la cimitir . . . atunci am să trag perdelele, am să închid ușile . . . și . . . am să rămân acasă, nu am să merg după coșciugul lui. (Victorios) Să-l îngroape oameni străini. Asta va fi răzbunarea mea, pentru toate.

Hinkemann: Și ce te-a durut cel mai mult mamă? Că și-a băut leafa, în timp ce tu îndurai foamea?

Bătrâna Hinkemann: Nu.

Hinkemann: Faptul că a luat cu sine, acea femeie de stradă?

Bătrâna Hinkemann: Nu.

Hinkemann: Poate faptul că a vrut să se culce cu ea, în patul tău?

Bătrâna Hinkemann: Nu

Hinkemann: Atunci faptul că a râs de tine, în timp ce tu îndurai chinul chinurilor

Bătrâna Hinkemann: Asta, asta a fost fiul meu.

Hinkemann: Ai procedat bine mamă. Eu nu vreau să-l văd pe tatăl meu, și nici nu vreau să merg după sicriul lui. (Pauză)

Bătrâna Hinkemann: Eugen . . . tatăl tău, ar avea nevoie de ceva haine.

Hinkemann: (Scoate din dulap un costum și i-l dă) Du-i haina mea de sărbătoare.

Bătrâna Hinkemann: Are să-i vie tocmai bine . . . Știi, tatăl tău a dat totdeauna foarte mult pe haine. — Grete este acasă?

Hinkemann: Trebuie să sosească îndată. Mamă . . . tu porți crucea ta, eu o port pe a mea. Tu poți povesti cel puțin toate astea . . . eu însă nu pot vorbi, trebuie să-mi fie frică, că au să-și bată joc de mine.

Bătrâna Hinkemann: Fiecare, duce crucea sa proprie. Viața este mai puternică decât noi, Eugen, Viața nu cunoaște compătimirea. — (Pauză) Trebuie să mă duc acasă, Tatălui tău, trebuie să-i fie foame, Noapte bună. (Pleacă)

Hinkemann: Cel mai tare a durut-o, cel mai tare a chinuit-o faptul că s'a râs de ea, în timp ce inima ei era rănită profund. (Spre Priap) Ai auzit, zeule? Ești mulțumit? Doi oameni, ți-au adus jertfe. Tatăl meu a devenit cavalerul ordinului tău, cavalerul fustelor de femeie de stradă, iar nevasta mea a devenit un porumbel glumeț. Să dansăm poate un dans de veselie. Poruncește numai. Eu știu de toate. Să beau sânge de șobolan, la un preț de intrare de nimica. Să dansez pentru două vieți de om. Hahaha . . . (Hinkemann începe să sară depe un picior pe altul, la început mai domol, apoi într'un ritm tot mai accelerat). Veselie! Veselie Intrați domnilor și doamnelor, — Cassa. Cassa. — Important e, să fie cât mai mulți spectatori. — Hohoho . . . Hohoho . . . Nu murim niciodată. Hupa, Hupa, (se trântește pe un scăunel. Nu peste mult timp intră Franci, prietena Gretei).

Franci: Bună seara. Grete nu e acasă.

Hinkemann: Nu-i.

Franci: Ce trist șezi tu acolo. Afară-i noapte caldă de vară . . . aerul e atât de dulce . . . Eu mă duc acuma să dansez . . . Nu vrei să vii cu mine?

Hinkemann: Omule? . . . Sau . . . iartă-mă te rog. Știi, gândurile-mi sunt puține . . .

Franci: Măi, Eugen . . .

Hinkemann: Da.

Franci: Măi, Eugen . . .

Hinkemann: Vorbește odată.

Franci: Tu ești cel mai tare . . . tu încă ești cel mai frumos.

Hinkemann: Și.

Franci: Dacă omul o privește pe Grete . . . Cât e de capricioasă în ultimul timp . . . cu toate că-mi este prietenă trebuie să ști că eu nu te invidiez deloc. (Se apropie de Hinkemann) Măi Eugen . . . Măi Eugen . . . vino dar cu mine. — Lui Grete ai să-i spui că ai fost la o ședință a partidului. — Fi și tu, om de înțeles.

Hinkemann: Ca să rămânem peste noapte împreună. Așa-i . . . așa-i, asta înțelegi? — Noaptea e atât de caldă . . : Pe scări, te împiedeci de motani . . . In grădina publică . . . aerul . . : e dulce.

Franci: E atât de cald, încât se poatee dormi afară. In grădina publică, pe bănci . . . Măi Eugen . . . (Franci se apropie de el și-l sărută Hinkemann o îndepărtează dela el, cu un râs sgomotos).

Franci: (laturiată) Crezi poate, că fug după tine?

Hinkemann: Fugi după tine însăți, femeiușco. In grădina publică, sunt bărbați mulți. Motani și pisici se împerechează . . . iar aerul . . . e dulce.

Franci: Nu face nimica Eugen. Mai vii tu după mine (Fuge afară).

Hinkemann: Hahaha . . : Hinkemann mortul, e încă Dumnezeu!

La bâlci un om gol. Ca muștele, așa roiesc oamenii în jurul lui. — Poftiți înăuntru domnilor și doamnelor. Aci se pot vedea surprize: : : — și eu să fiu un motiv legal de divort. (După o pauză de câteva secunde, intră Grete).

Grete: Bună seara Eugen.

Hinkemann: (Nu-și ridică privirea) Și atunci i-a spus Domnul lui Kain: unde este fratele tău Abel El i-a răspuns: Nu știu. Sau poate vrei să devin, paznicul fiului tatălui meu.

Grete: Bună seara Eugen.

Hinkemann: Iar Domnul i-a răspuns: Ce ai făcut? Sângele fratelui tău, țipă la mine, depe pământ,

Grete: Eugen, ți-am cumpărat flori . . . Azi e aniversarea căsătoriei noastre : : :

Hinkemann: Sunt oameni care poartă mască . . . Cât ai să sufli, ei își pot bate joc de un om, pentru ca apoi să-i spună cuvinte frumoase . . : Iți mulțumesc G . . . E foarte drăguț din partea ta . . . Cât de colorați sunt trandafirii aceștia. Ce mult bine îi fac omului culorile . . . a fost frumos . . . nunta : : : prima noastră noapte . . . A fost foarte frumos . . .

Grete: Era pace.

Hinkemann: Da și apoi a venit războiul. Tu mi-ai spus: Sunt mândră de tine, fiindcă faci serviciul la gardă. Și când am plecat in războiu, tu ai plâns.

Grete: Câte speranțe am avut!

Hinkemann: Da . . . speranțe, ca și culorile trandafirilor aceștia. Dar în războiu, dacă într'o curte înfloreau trandafiri, oamenii aruncau în curtea aceia grenade. La plante e ca și la animale, iar la animale la fel ca la oameni. Nu există nici-o deosebire . . . Eram un băiat înfipt, și-mi plăcea viața, nu se putea spune despre mine că sunt băiat prost Iar tu erai veșnic geloasă pe mine.

Grete: Da.

Hinkemann: Dar azi nu mai ești geloasă . . . Azi . . . poți râde!

Grete: (Incepe să plângă).

Hinkemann: Ei, ce-i? Râzi! Tu plângi? Nu juca teatru. Râzi femeie, râzi. Ai învățat să râzi, tu ști să râzi chiar și atunci când omul își întinează sufletul, cu praful din stradă.

Grete: Omule, cum te uiți tu la mine . . . Omule, mi-e frică de tine. —

Hinkemann: Frică? Copilărie Cum îți poate fi frică de mine, de mine care nu sunt deloc . . . nu sunt . . .

Grete: (Subit cu smerenie): Nu, nu este adevărat că mi-e frică de tine. Cum s'ar putea să-mi fie frică de tine, când te iubesc?

Hinkemann: Femeie adevărul!

Grete:. Asta vreau —

Hinkemann: De când?

Grete: Am fost rea. Sunt o femeie slabă . . . M'a apucat : : : Doar te iubesc, — și totuși nu te iubesc. N'a fost frumos din partea

(Continuare la pagina 6).

TREI POEME

de Nicolae Toia

I.

Nu am de aruncat în balanța vieții
decât rugina acestor cuvinte
mumificate, din dicționare.

Cu ele răscumpăr păcatul
de a fi iubit iluziile comune
ce se descarnează în fâșii
ca un trup ros de viermi;

și amăgesc elanul
melcilor din sânge
ce urcă insistent
spre lumină.

II.

Priviți, scena noastră este
această plajă adriatică,
limită singuratică

Buze de scoici, insidioase
pândesc să-ți sărute picioru!
ca tot atâtea ascuțișuri de cuțit.

Singura pedeabă: câțiva spini,
ce-și înalță fantomatic subțiate
brațele de mucenici

Și numai țipătul păsărilor aquatice
mângâie tăcerea,
între apă și cer.

In văpaia înșelătoare
nisipul ars are miros de iască
Desbrăcați de minciuna verbei
aici, evoluăm fără mască.

III.

In toamna asta ne culegem tinerețea
rod maturizat în scare

Și-i ascultăm povestea
în concavul palmilor
ca într'o scoică sidefie
în care marea și-a închis
intreagă frământarea furtunilor.

Ne va îmbăta iluzia bucuriilor,
și-om îmblânzi în ritm un cântec pur,
cu algele dorului
ce ne impletesc glesnele
și cu spinii îndoielilor
Ce ne mușcă genunchii.

Desprinși de sol
vom asista la agonia timpului
ce-și scurge sângele
cu fiecare clipă moartă.

Iar când pendula obosită a soarelui
va cobori în culcușul apelor
să încălzească semnul ierburilor
fără glas vom îngenunchia
în pulberea viselor
obidiți
de a ne fi învins
încă o zi

Geneticianul N. V. Țâțân

de Dr. G. Oancea-Ursu

Continuare dela pag. 1

Cele cultivate sunt descendentele, — degenerate în multe privințe — ale plantelor sălbatice. Ele s'au prăsit după mâna și gustul omului, în cursul celor câteva milenii de cultivare. Prin încrucișarea și selecția în limitele aceleiași culturi ele au câștigat toate proprietățile, cari erau de folos omului, dar nu cele necesare plantelor. Omul a voit ca planta să-i dea ceeace cerea el de la ea, nu ceeace i-ar fi trebuit ei în lupta pentru existență; deaceea le-a înconjurat el cu grijă. Plantele sălbatice dimpotrivă, au proprietăți și însușiri, cari sunt necesare plantelor însăle în lupta pentru existență. Ele au crescut cum au putut, totdeuna fiind sub rigorile selecției naturale; ca să poată rezista „ele și-au acumulat în milenii de existență însușiri, cari nu sunt de folos omului, ci servesc numai plantei, pentru conservarea ei: deaceea plantele sălbatice sunt mai rezistente și mai persistente decât cele cultivate.“ Spre exemplu pirul: îl găsim în orice zonă geografică, crește pe orice sol, oricât de sărac ar fi el; nu-i pretențios și nu-i este frică nici de boli. Chiar dacă este infectat în mod artificial, pirul nu se îmbolnăvește. Unele specii sunt imune la toate bolile pricinuite de ciuperci. El răsare și crește dela sine. In comparație cu grâul, pirul întrunește un complex superior de însușiri biologice. Este știut doar cu câtă grijă trebuie ferit grâul de secetă, de ger și diferite boli, spre a putea obține o recoltă bogată, și cât trebuie ferit de plantele de felul pirului, aplicând recomandațiile științifice de uscare și înghețare a râului. Și numai anevoie pot fi ferite culturile de grâu de secetă și ger și tot anevoie se poate distruge pirul. Acesta crește în solurile cele mai proaste tot așa de bine, ca și în cele mai bune cernoziomuri, pe când grâului îi place solul fertil; unele specii de pir sunt imune la cele mai multe boli, pe când astfel de soiuri de grâu nu avem. In general pentru cele mai multe plante cultivate comparația cu cele sălbatice este nefavorabilă în multe privințe.

Intocmai cum făcuse și Miciurin în pomicultură, Țâțân s'a întrebat dela începutul cercetărilor sale, cum s'ar putea folosi mai bine izvorul nesecat, pe care îl constituie natura sălbatică. In speță, ținând seama de calitățile pirului, Țâțân și-a conturat problema, care a devenit terenul ingenioaselor sale realizări de genetician: cum s'ar putea altoi aceste proprietăți ale pirului pe grâul cultivat? Perspectiva posibilităților noi ce s'ar fi putut deschide agriculturii l-a tentat și l-a antrenat într'o serie de vaste cercetări experimentale de ameliorator. Succesul încrucișărilor însemna pentru el, că grâul ar deveni rezistent la secetă și ger, s'ar imuniza și nu ar mai suferi din cauza bolilor, iar recolta s'ar mări considerabil. A ales, deci, pirul pentru a altoi ereditatea pirului pe aceea a grâului, regenerându-l. Scopul precis urmărit în lucrările sale de re, producere a unor atari hibrizi era:

1 — crearea unui nou fel de grâu de vară, apropiat de forma ideală a grâului;

2. — crearea unui grâu de toamnă, care prin însușirile sale de rezistență la ger să se apropie de pir, și prin urmare să fie mai bun decât trate soiurile de grâu existente până aci;

3. — crearea unei noui varietăți de grâu: grâul vivace (peren), neîntâlnit până în prezent.

Problema a fost deslegată cu succes și rezultatele ei se pot vedea în multe ferme colective din URSS. Prin încrucișări a obținut trei soiuri noi de grâu; cari au moștenit pe de-o parte însușirile de productivitate și calitate ale grâului, iar de altă parte însușirile de productivitate, și calitate ale grâului iar de altă parte de rusticitate, de rezistență la intemperii (secetă, ger, boale, rugină, etc.) proprii pirului.

Soiul de grâu de vară (creat prin producerea de hibrizi) este cunoscut ca hibridul Nr. 22,850. El posedă un șir de însușiri foarte prețioase pentru agricultură (nu se culcă, nu se scutură, nu-i atins de ciuperci, se treeră foarte ușor și conține o cantitate majorată de albumină și gluten). In privința panificarii este unul dintre cela mai bune varietăți de grâu. Dă o recoltă de 54 chintale la hectar. Se cultivă mai ales în regiunea de stepă din sudul URSS-lei, datorită rezistenței sale la secetă și boli. Este egal de valoros și în privința productivității boabelor și a calității făinii.

Intre toate soiurile de grâu de toamnă obținute de Țâțân, cel mai cunoscut este hibridul Nr 599. In condițiunila iernilor grele dela Nord el nu îngheață și spicul lui dă 80—100 de boabe. Se vede deci că rezistența la ger și proprietatea de a da multe boabe a trecut dela pir, prin ereditate, la grâul obținut prin hibridare.

Ținta principală a lui Țâțân în crearea de noi soiuri de grâu a fost însă crearea grâului peren: grâul care odată semănat, să răsară dela sine în curs de câțiva ani, — întocmai ca și pirul, — și dând recolte bogate în fiecare an. In această privință el a obținut succesul cel mai strălucit; creația lui cea mai uimitoare rămâne grâul peren: o plantă cu tulpină de pir și cu spic de grâu, purtând circa 100 de boabe.

Această plantă creată în 1935, a dat în patru ani 7—8 recolte, din prima varietate perenă, cunoscută ca hibridul Nr 34,985. In sudul Asiei Centrale acesta dă o recoltă de cca 30 chintale la hectare (1939). La prima recoltă a dat 23 chintale la hectar, iar după trei luni, fără să mai fi fost semănat, a dat a doua recoltă de 3,8 chintale la hectar. In anul următor s'a strâns a 3-a recoltă, de 24,9 chintale la ha., iar peste trei luni a patra recoltă de 3,25 chintale la ha. Deci s'au obținut patru recolte în doi ani, însumând un total de 54,25 chintale per ha.) Acest soi se cultivă mai ales pe terenurile nisipoase și sărăturile din bazinul Volgei și dela vest de Caspică. Agricultorii nu au altă grijă, după ce odată au semănat, decât să culeagă an după an recoltele. (Unele recolte se folosesc ca forme furajere, ceeace a atras după sine posibilitatea creșterii vitelor și în regiunile nisipoase, ceeace până aci ar fi părut o simplă utopie.) Avanjatul cel mai mare, însă, ce-l oferă grâul peren, este punerea în valoare a terenurilor până aci neproductive. Acolo, unde condițiile de sol și climă, nu îngăduiau deloc cultura cerealelor, azi locuitorii acelor regiuni au o recoltă de cereale apreciabilă.

Pentru a înțelege succesul lui Țâțân și originalitatea lui, trebuie să amintim și faptul că până în 1932 amelioratorii de plante din URSS erau foarte sceptici asupra posibilității de hibridare grâu + pir, și mai ales asupra utilității hibrizilor rezultați în practică. Dar din 1931 rezultatele lui au atras tot mai mult atenția. Cercetările lui genetice, ecologice, fitopatologice, etc.) se desfășurau pe o scară foarte întinsă, folosind un material foarte bogat și variat (încrucișările dintr'un singur an cifrându-se în jurul a 100,000) și fiind ajutat de un mare număr de colaboratori: amelioratori, geneticieni, fiziologi, fitopatologi, agronomi, etc. Abia în 1932 grupul de cercetători de la Institutul de Cercetări Stiințifice din Omsk go reușit să demonstreze posibilitatea încrucișăiror grâu + pir. Ei obținuseră numeroase soiuri hibride, cari posedau calitățile grâului îmbinate cu calitățile de rezistență la secetă și ger ale pirului. Acele soiuri noi au fost după aceea mereu îmbunătățite prin reîncrucișări cu alte soiuri de grâne, de calitate tot mai bună, și apte a fi cultivate și pe trenurile cele mai nefavorabile.

Merită să amintim și faptul că tot în problema ameliorării grâului activitatea experimentală a Institutului lui Țâțân se îndreaptă spre producerea altor soiuri: hibrizi grâu + ellynius. Insușirile ellyniusului (o iarbă sălbatică) ar putea aduce o ameliorare și mai mare, pentrucă ele sunt dintre cele mai prețioase pentru agricultură:

1. — Ellynus sălbatic trăește minunat de bine în nisipuri deschise, unde temperatura nisipului atinge uneori și 70 de grade;

2. — El are un spic enorm, cuprinzând cca 1000 de boabe. Cu reușita unor atari hibridări în viitor s'ar putea obține 100 chintale de grâu la ha., și mai ales s'ar putea planta noua formă de hibrid pe cuprinsul a 40 milioane de hectare, pământuri aproape pustii, cari există în URSS, și unde azi nu se poate cultiva grâul. Aceste lucrări de hibridare se desfășoară pe mai multe câmpuri de experimentare, între cari este și acela din împrejurimele stațiunii Nemcinovka de lângă Moscova (Vorobiev și Kuprin).

*

Pe scurt vedem că în vreme ce școala lui Lâsenko și colaboratorilor săi se lasă călăuzită de principiul miciurinian al „educabilității plantelor“ prin mediu și inițiază modificarea lor prin educație, prin mediu și eficitatea lor biologică-genotipică, Vavilov și Țâțân fac apel la izvoarele nesecate ale naturii vegetale primitive sau sălbatice. Aceștia din urmă, reprezentanți ai școlii morganiene-mendeliene, au inițiat opere de selecție bazate pe:

a) descoperirea celor mai bune genotipuri vegetale existente în lume: genotipurile primitive ale cerealelor sau genotipurile plantelor sălbatice (și unele și altele dispun de un potențial neistovit de varietăți);

b) ameliorarea plantelor pe calea încrucișării îndepărtate și selecției, deci pe aplicarea principiilor genetice.

Și o școală și cealaltă au avut plante agricole și industriale au putut fi adaptate prin regimul de educație în laborator (prin iarovizare) unor condiții climatice specifice, cari înainte le fuseseră neprielnice (Lâsenko). Deasemeni nenumărate plante au fost ameliorate prin încrucișările dintre specii diferite din punct de vedere genetic. Meritul și născocirea primei școli este ideea „de a fi dat plantele la școală“ și de a fi reușit să schimbe deprinderile de viață ale plantelor, învățându-le noi deprideri cari să le facă apte să trăiască în alte regiuni, decât cele cari cădeau în limitele lor naturale. Meritul celeilalte școli este ideea de a fi făcut apel la izvoarele nesecate, cu neistovite posibilități de variație, ale tipurilor primitive de graminee (Vavilov), sau la izvoarele altor specii sălbatice (Țâțân), izbutind să creeze noui soiuri de grâne, — și cereale în general, — prin lucrările de încrucișare și reîncrucișare, fie cu graminee primitive, fie cu alte plante sălbatice.

In practică neomendelienii, Vavilov și Țâțân, au complectat opera școlii lui Lâsenko: ei au colectat din toate colțurile lumii cele mai bune și alese specii și varietăți vegetale (mai ales cereale), și au înzestrat cu ele agricultura rusă (după exemplul precedent al Americanilor) și au regenerat grânele Rusiei Sovietice.

O școală are deci bazele teoretice în ereditate, cealaltă în factorii de mediu și educație. Ambele au contribuit însă în modul cel mai eficace la regenerarea recoltelor slabe ale Rusiei prerevoluționare și au introdus în agricultura sovietică o ordine și o metodă strict științifică.

R. Ladea — Autoportret

Odihna lucrurilor mici

de Pavel Bellu

Odihna lucrurilor mici, neînsemnate, sângeră'n seară
cască un clește sau o pereche de foarfeci cu buza plesnită
Ochelarii ascund în cutie, minuscul, pădurea 'nverzită
și toate roțile sug, ca pe-un lapte, lumina amară.

Numai apele din sticlele pure își clătesc limpezimea, de bal.
Mustul florilor, din vaze, fierbe ca o vermină
Curând, luna, cu mustăți subțiri de lumină,
le va ciocăni în cristal

Incolo, toate odihnesc pitite, după umbra din oră,
pălăria s'a refăcut iepure roș în cuer
Numai rochia Doamnei, ca o ruptură vie, chinuită, de cer
mai flutură, roz, tremurul cărnii.

TREI SINUCIGAȘI

de Mircea Șerbănescu

S'au legat că așa vor face , , ,

Huruitul motoarelor stăruia material, umplând spațiile nopții cu acea amenințare grozavă, care le biciuiau obrajii și făcuse ca inimile lor tinere înspăimantate să se facă mici. Acum li se părea așa de firesc să moară , . , Nu mai vorbeau de mult; stăteau încremeniți, așteptând să se întâmple inevitabilul. Din când în când explodau bombele,

Au stat mult timp așteptând până ce zgomotul de motoare a amuțit înghițit de întunerec. Toni, care a stat tot timpul pe marginea adăpostului urmărind atacul, le-a spus că spre apus, în direcția gării cerul s'a înroșit, reflectând incendiile rămase după bombardament; — parcă flurau drapele mari, însângerate. A tăcut apoi și el, înfiorat de spectacolul măreț. Ghicind, însă, groaza, înfrigurarea oamenilor de acolo, Toni se simți emoționat. Se gândi la discuția lor și privi spre cei doi prieteni; îi zărea prin întunerec încremeniți, — Moțu cu capul în pumni, — poate plângea; iar Miki privea cerul întunecat, cu mâinile împreunate de parcă se ruga.

Se lăsase o liniște sinistră, gea ca o draperie de catifea, după care pândea un ochi încărcat de ură.

Moțu vorbi cel dintâi, continuând discuția de mai înainte; părea liniștit, de parcă nu despre moartea lui vorbea:

— Eu am ales pistolul. Am unul acasă , , ,

Miki a șoptit că el se va spânzura:
— Am văzut asta într'un film, și mi-a plăcut, — adăugă el. Zâmbea slab, privind tot spre cer, — și mâinile le ținea împreunate.

— Ți-a plăcut spânzurătoarea? — Intreabă Toni cu o abia simțită urmă de ironie în glas, dar celălalt, ca și când n'ar fi băgat de seamă a răspuns senin: — nu, dar mi-a plăcut grozav spaima celor ce au găsit pe spânzurat.

Moțu a ridicat apoi privirea spre Toni, îl țintea cu ochii scânteetorii, Toni își dădea seama de aceasta, dar din inima lui fugiseră spaimele, Simțea însă că se prelungea peste puterile lui această tăcere. Pe neașteptate apoi au început să urle sirenele încetare! Sunetul acela care sfâșia noaptea, era grozav ca o aripă ce fâlfâia amenințătoare în beznă, — sunet care pătrundea peste tot, care înfiora, de care nimeni nu se putea feri, pătrunzând prin timpane, prin ochi, prin pori , , , Și inima bătea repezit, căci urletul acela sinistru prevestea moartea . . . Moartea! . . . Sus, în înaltul cerului, tremurau câteva stele.

Bezna se însuflețise brusc de umbre, — umbrele oamenilir ce treceau grăbiți spre oraș. Se auzeau numai șoaptele lor, un fel de zumzet misterios, care umplea noaptea de viață, lăsând impresia că pretutindeni fosnea o încordată atmosferă de neliniște.

(Continuate la pagina 6).

ELIO VITTORINI

de Florian Potra

(Continuare dela pagina 1)

cu formele vieţii face legătura dintre senzaţiile noi şi cele vechi, într'o atmosferă de irizată fantezie.

Povestei oarecum obişnuite a iubirii pentru Giovanna, care oferă garoafa ce fixează titlul naraţiei, i se suprapune pasiunea pentru o femeie de lupanar, cu parfum şi rezonanţe orientale, Zobeida, îndrăgostită la rându-i de prospeţimea băiatului Maianrdi. Acesta, cu inima îndreptată spre Giovanna, o cunoaşte pe Zobeida, la început din povestirile prietenului său mai mare; motorul puternic al imaginaţiei se declanşează şi Giovanna prezentă fiziceşte în memoria lui, prinde contururi de femeie împlinită, devine deţinătoarea marei taine, devine Zobeida. Aceasta e iubirea lui Alessio Mainardi: amestec de Giovanna fecioară şi Zobeida femeie pârguită, sinteză a celor două trupuri, realizată pe un plan de fantezie.

Zobeida, „cea mai frumoasă femeie din lume", e o femeie intrată în bordel din pricina unei urmăriri penale, ca într'un refugiu ferit; ea se dă numai lui Mainardi, oferindu-i clipe de juvenilă şi uşoară beţie. Băiatul petrecel câteva zile, fără întrerupere, în odaia amantei: un copil într'o odaie de bordel! Dar e o şedere plină de poezie, densă în clipe unice de fericire, revelatorii a propriei bărbăţii. Legătura lor umple de un farmec proaspăt, iar atunci când stau alături şi privesc undeva în zare lucrurile se încarcă de o valoare nouă: „O simţii că era sfioasă şi-i petrecui braţul în jurul şoldurilor. — La ce te gândeşti? — mă întrebă, îndemnată să vorbească de atingerea mea. Ii arătai coşurile întunecate, stropite parcă cu negru, în aerul neliniştit, străbătut de ciudate licăriri de lumină în întunerecul fără nori, ce aştepta ivirea lunii: — Vezi? — şuşotii — Nu e frumos? — Nu ştiu, — îmi răspunse nesigură. Şi suspină, adăugând: — Desigur, atunci când scot atâta fum, îmi pare că da. Mai în jos sunt coşurile vapoarelor. Atunci e frumos, într'adevăr, toate laolaltă . . ." Chiar în cuprinsul unui bordel, relaţiile lor nu sunt vulgarizate, nu se cufundă în obscen, ci iau, dimpotrivă, un ton de uşoară poesie, de revelaţie şi de mister, care culminează în minunata poveste a Zobeidei, de o manieră exotică, în care aceasta îşi istoriseşte provenienţa.

Mioape, oficialităţile au socotit romanul ca frivol şi obscen, cenzurând chiar un capitol; desigur, ele s'au oprit la datele exterioare ale naraţiei, nu au adâncit-o, n'au pătruns în miezul ei ce conţinea mai multă poesie decât toată literatura lor academică şi mieroasă.

Dar Vittorini n'a întâlnit nici de data aceasta figura adevăratului căutat; adolescenţa provine dintr'o lume încă prea de dincolo de tărâmurile noastre, prea e o şcoală a rudimentelor vieţuirii de mai târziu. Vittorini n'a găsit încă drumul adevărat, tonul just, n'a ajuns încă la maturizare şi implinire evolutivă, e în plină ascensiune; totuşi, în răbufnirile ce presară ici şi colo povestirea, expresie a certe nemulţumiri şi a unei voinţi de răsturnare a orânduirilor, mijesc câştigurile viitoare. Figura tânărului care proclamă o nouă sistematizare a vieţii, deşi puerilă facă, are fodţa unui revoluţionar, a unui om care găseşte motive de cugetare; tot aşa, însuşi Mainardi simte nevoia unor isbucniri, unor exclamaţii în care se vrea răsvrătit, — deşi nu cunoaşte încă valorile şi imprejurările sociale, — numai pentru a da glas unor difidenţe şi nemulţumiri instinctiv sesizate.

Anii îşi desfăşoară covorul şi experienţele se înmulţesc; ele dovedesc o că mâhnirile nu vin numai din afară, ci pot izbucni şi din lumea intimă, din singura lume care ar putea să priceapă. Neînţeles de cei din apropiere. Vittroini îşi întoarce privirea tristă şi dornică de comprehensiune în altă parte; dar orânduirile societăţii intervin: nu se poate adăpa nimeni la fântânile străine, e negată şi încătuşată în absurde formalităţi fericirea, iar singura graţie ce se acordă e aceea de a plânge la porţile ei. Reflex al acestei apăsătoare constatări este, s'ar putea numi, poemul prozaic „Nei Morlacchi" (La Morlaci — 1936) ce împarte paginile unui volum cu „Viaggio in Sardegna" (Călătorie în Sardinia). Sentimentele însăşi nefiind îngăduite, desigur nici expresia lor nu va fi cu totul explicită: poemul e îmbrăcat într'un nebulos văl fantastic, sub care se ascunde îndurerata schiţare a unui chip de femeie. Celălalt titlu cuprinde o specie de jurnal care încrustează ordonat impresii colorate şi însufleţite dintr'un voiaj pe insula mediteraniană.

Efortul căutării lui Vittorini, nerăbdarea de a pune degetul pe rana lumii au fost diminuate de prea puternica tensiune a sentimentelor proprii; mâhnirea mocnindă a prins deodată vâlvătăi şi căutând o deltă de revărsare, a luat forma expresiei narativei Dar scrutarea n'a fost abandonată; ea a reînceput cu tărie sporită de proaspetele trăiri şi, în sfârşit, şi-a descoperit obiectul.

Prin „Conversazione in Sicilia" (Conversaţie în Sicilia — 1938), Vittorini dă cel dintâi semn de maturizare umană şi literară; vieaţa şi întâmplările ei de până acum nu s'au irosit în zădărnicie: cu împlinită putere de gândire, cu o nouă viziune a omenirii şi o înnoită posibilitate de expresie, el îşi fixează opiniile şi compasiunea pentru umanitate. Intemeiată pe născocire, „Conversazione in Sicilia" e prezentarea unei călătorii pe insulă, la o mamă îndepărtată; dar nu pe insula reală, ci undeva, în oricare colţ al pământului. Vittorini nu vrea să deie naraţiei cadre obiective, el o vrea fluturată peste univers, ca strigăt zugrumat al unei omeniri îndurerate. E unanim strigătul acesta, participă la el lumea întreagă? Desigur că nu. Nu toţi cunosc suferinţa, nu toţi trăiesc stringenta apăsare a mizeriei: nu toţi sunt înnecaţi de plânsul înciudat şi neputincios ce se revarsă deasupra coşului cu portocale necumpărate de nimeni, mulţi nu ştiu strângerea de inimă a tocilarului refuzat în faţa unei bucătării pline de cuţite şi unii n'au bănuit injecţiile administrate empiric unui bolnav, pe întunerec, într'un bordei în care fierbe o zeamă de iarbă. Nu toţi, dar cei mai mulţi; aceştia din urmă au amarul privilegiu de a purta picuri de omenie în sufletele lor, de a fi mai oameni: mulţimi crescute sub semnul lipsurilor şi a durerii, abandonate unui destin mizerabil. Dar mai umani încă, ridicându-se ca adevărate bronzuri, sunt aceia pe care îi doare suferinţa din lume, pe care îi indignează pălmile ce răsună pe obrazul omenirii, care fac o preocupare, un motiv de meditaţie din durerea celor jigniţi în omenia lor. — Omenie înţeleasă nu ca simplă duioşie ori slăbiciune, ci ca mândrie de om, năzuinţă şi calitate umană — Ei cugetă ca bărbatul Ezechiel: „Lumea e mare şi e frumiasă, dar e prea jignită. Toţi suferă, fiecare pentru sine, dar nu suferă pentru lumea care e jignită şi, astfel, lumea continuă să fie jignită." Ei ştiu de ce lumea suferă, însă nu o pot spune şi simţirea lor înnăbuşită creşte; dar nu cu ură, Lumea continua să fie frumoasă, cu posibilităţi de mulţumire; ei vor doar să înceteze ofensa adusă unei părţi a ei: „Apoi tocilarul îşi deşertă gâtlejul". „E frumoasă lumea", zise. Imi deşertai gâtlejul şi eu. „Presupun", zisei. Şi tocilarul: „Lumină, umbră, frig, căldură, bucurie, mâhnire . . ." Şi eu: „Speranţă, milă . . ." Şi tocilarul: „Copilărie, tinereţe, bătrâneţe . . ." Şi eu: „Bărbaţi, copii, femei . . ." Şi tocilarul: „Femei frumoase, femei urâte, mila lui Dumnezeu, vicleşug şi cinste . . ." Şi eu: „Amintire, fantezie". „Cum adică?" exclamă tocilarul. „Oh, nimic", zisei eu. „Pâine şi vin". Şi tocilarul: „Şuncă, lapte, capre, porci şi vaci . . . : Şoareci". Şi eu: „Urşi, lupi". Şi tocilarul: „Păsări. Arbori şi fum, zăpadă . . :" Şi eu: „Boală, vindecare. O ştiu, o ştiu. Moarte, nemurire şi înviere." „Ah!" strigă tocilarul, „Cum?" zisei eu. „E extraordinar", zise tocilarul. „Ah şi oh! Ih! Uh! Eh!" Şi eu: „Presupun". Şi tocilarul: „E foarte rău să jigneşti lumea". — O frescă cuprinzătoare a elementelor din care e făcută vieaţa, ce repede duce gândul la Joppolo, a cărui viziune dramatică a lumii se aşează în aceaşi schemă şi atmosferă. Mai ales finalul povesterii dovedeşte întemeierea acestei asemuiri: într'o ramă fantastică, cu un cer din care se cerne o cenuşă neagră, cu o puzderie de corbi croncănitori, toate figurile cunoscute în imaginara Sicilie, se opresc în faţa monumentului eroilor căzuţi sub care persoana întâia a naraţiei plânge, poate pentru durerea celor mâhniţi. Care aşteaptă o altă lume, o altă vieaţă, potrivită închinării tocilarului, la paharul cu vin din crâşma celor mulţi: „Lume", strigă tocilarul. „Pământ, codrii şi pitici ai codrilor; femei frumoase, soare, lumină, noapte şi dimineaţă; fum de mirre, iubire, bucurie şi trudă; şi somn fără jignire, lume fără jignire." Şi bineînţeles: „Şi sângele Sfintei Barbara", cum intonau tărăgănat, plânşii bărbaţi ai laviţei cu pocaluri de vin.

Dacă romanul „Conversazione in Sicilia" reprezenta identificarea omului, desluşirea aleanului său, mulţumindu-se cu simpla constatare a jignirii umane, altă situaţie înfăţişează ultima proză a lui Vittorini, care cristalizează poziţia lui de scriitor şi de om. Intre cele două lucrări s'au scurs şapte ani: 1938—1945; ani de zguduire a pârghiilor lumii, ani de sânge învolburat şi scrâşnet de durere şi desnădejde. Pământul şi-a ieşit din ţâţâni, rătăcind bătut de cele mai potrivnice crivăţe: prilej mai mult decât prielnic pentru pălmuirea omenirii, pentru jignirea ei.

Italia participă la încâlceala încăerării, sfârşeşte prin a fi ocupată; răsar pretutindeni grupurile de rezistenţă. Ele se angajează într'o încleştare surdă şi subpământeană împotriva invazorului: sabotaje, asasinate politice, acţiuni de stânjenire, luptă deschisă, toate tinzând la paralizarea şi lovirea duşmanului. Un scriitor cu timpane sensibile la convulsiunile din jur, nu poate sta deoparte; el trebue să se angajeze într'un fel oarecare, în încleştarea pentru libertate. Şi Vittorini o face: pentru întâia dată voinţa lui de acţiune depăşeşte puterea fanteziei şi liricităţii sale, pentru întâia dată simte umilinţa poziţiei de scriitor: a-şi face scrupule din prinderea armei în mâini, neputinţa de a se arunca în efervescenţa bătăliei, ezitarea în faţa uciderii cu puşca, îl fac să simtă inferioritatea practică a situaţiei sale: „Eu cuget că e multă umilinţă în a fi scriitor . . . Dar eu am învăţat ceea ce înseamnă a scrie; şi acum încerc, prin scris, a sta în faţa oamenilor aşa cum stătea tatăl meu, cu ochii albaştri. De ce, spre pildă, n'aş putea trage cu puşca? De ce n'aş putea ucide? De ce nu sunt în vreun fel ceea ce e En? Din pricina umilinţii scrisului meu."

Căci nu mai e un fapt imoral tragerea cu arma în fiinţele opresoare, a ucide un seamăn inuman înseamnează acţiune de purificare. In aceasta rezidă deosebirea dintre poziţiile ultimelor sale naraţii: în „Conversazione in Sicilia" stăpâneşte plânsul şi durerea, resemnarea poate; dimpotrivă, în „Uomini e no" (Oameni şi nu — 1945) plânsul e depăşit de lovitura ce trebue dată necruţător. Şi nu dintr'o cazuală poftă; paginile romanului abundă în insistente, obsedante întrebări: inamicii noştri, nu sunt ei, — prin însăşi forţa care-i anima, — mai desumanizaţi decât noi, n'au devenit ei simple dobitoace cu pistolul automat în mână? Poate să pretindă căpitanul Clemm, atunci când dă pe bietul vânzător ambulant Giulaj, pradă vie căţelei înadins flămânzite, a fi om? Pot să pretindă că mai aparţin genului uman cei care trimit la execuţie printr'un singur semn cu degetul, sute de nevinovaţi? Cei care desconsideră, cei care ultragiază omul? Prin însăşi actele lor ei s'au desprins, au renunţat la privilegiul de om; astfel, ei încetează de a mai fi semenii noştri, deschid spre dânşii poarta oricărui tratament. In faţa violenţei şi a neomeniei omul are dreptul acţiunii: „Cel căzut se ridică. Jignit, împilat, îşi smulge lanţurile de la picioare şi se înarmează cu ele: pentrucă vrea să se elibereze, nu pentrucă vrea să se răzbune."

Omenirea a ajuns la un tragic punct al socotelilor, veacurile au înrăit oamenii, i-au desbinat şi lasă acum să planeze înfricoşata întrebare: cine e om, cine nu e? In felul lui, Vittorini răspunde curajos: „Omul, se zice. Şi ne gândim la cel care cade, la cel pierdut, la cel care plânge şi îi e foame, la cel căruia îi e frig, la cel care e bolnav, la cel persecutat, la cel ucis. Ne gândim la jignirea ce i s'a adus şi la demnitatea lui. Şi la tot ce în el e jignit, la tot ceeaceea era, în el, pentru a face fericit. Acesta e omul", Intră în alcătuirea lui şi alte elemente? Nu: „Dar poate face pe omul şi cel ce nu are nimic din toate acestea în el, cel care n'a pătimit, cel care n'a îndurat nici foamea, nici frigul, şi noi zicem că nu el e omul. Noi îl vedem. E la fel cu lupul, Atacă şi răneşte. Iar noi zicem: acesta nu e omul. El procedează cu răceală, aşa cum face lupul. Dar îl lipseşte aceasta de a fi om? Noi nu ne gândim decât la cei jigniţi O oameni! O omule! De îndată ce se iveşte jignirea, noi suntem alături de cel jignit şi zicem că e omul. Sânge? Iată omul. Lacrimi? Iată omul."

Indeplinită această selecţie, omenirea trebue să combată împotriva neomenirii: cu arma, cu scrisul, cu orice acţiune. Iar cel care din prea multă omenie, devenită slăbiciune, ezită să lovească, omul care întrelasă posibilitatea unei înstăpâniri a negaţiei lui, trebue să se căiască şi să aducă făgăduiala muncitorului care încheie povestea rezistenţei italiene: „Voi proceda mai bine."

Aceeaşi promisiune o face şi Vittorini într'o notă ataşată la finele cărţii, şi nu lasă nicio îndoială asupra viitoarelor sale creaţii prosastice. Căci el a atins de pe acum tonul just, calea adevărată. Din romanul de rezistenţă el n'a făcut un prilej de exaltare patriotardă, nu şi-a mărginit paginile la simple de cripţii aventuroase, ci a îmbrăţişat probleme semnificative, sub semnul unei mari iubiri de oameni. Amestecul de fantezie şi realitate a ajuns la forma cea mai evidentă: capitolele ce cuprind tratări şi evaziuni fantastice sunt reliefate în italice, celelalte, în care palpită acţiunile îndrăzneţe ale partizanilor, apar în caractere obişnuite.

Aceasta e ultima poziţie atinsă de Vittorini: împletire de poesie, de liricitate şi fantezie cu semnele obiective ale unei realităţi tragice, toate catalizate de o mare pasiune pentru suferinţa umană. Elio Vittorini a izbutit să găsească omul; i-a pătruns sbuciumul şi simplitatea; iar nouă ne-a oferit putinţa unei asemuiri, putinţa descoperirii omenescului din noi.

Carol Brocky — Portret

PIRATUL LUNEI

de Alexandru Jebeleanu

Piratul lunei alerga pe mare
Cu ochii împrăştiaţi după corabii,
Puma din foi de linişte, ţigare,
Şi-avea înger mort în vârful săbii.

Capu-i semăna cu un burete
Ciuruit de gloanţe prin războaie,
Răsturnase stele şi planete
Şi jefuise verile de ploaie.

Averea şi-a împărţise într'o seară:
Munţilor le-a dat un curcubeu,
La heruvimi a stelelor comoară,
Iar cerul l-a lăsat lui Dumnezeu.

Murise în drum spre insula lui Soare
Şi marinarii sferelor din lârg
L-au spânzurat de barbă pe — un catarg
Şi l-au svârlit, nepăsători, în mare.

Odata-a înviat să se răzbune,
Inresmântat în haine de lumină,
Şi de atunci cu flori de rugăciune
Toţi îngerii smeriţi i se închină.

Şi fug din calea-i zilele bogate
Dar le ajunge în munţi pe înserat,
Se spintecă tot pântecul umflat
Şi-apoi le lasa în stele agăţate.

NOTE DESPRE ISTORIE

de Silvio Guarnieri

In decadența unei societăți, a unui popor, toate diferitele clase se resemnează ele de pierderea situației lor? și cu ce diferențieri? este desigur dela cel mai de jos la cel mai ridicat o diversitate de intensitate în atașementul față de propriile bunuri; dar există și o limită? intelectualul se va resemna el de pierderea libertății? Nu putem vorbi despre intelectuali pentrucă și între intelectuali sunt diferite categorii; la fel în orice clasă socială sunt diferite categorii și fiecare din ele poate să producă rebeli, ce nu se resemnează. In ce direcție și până în ce punct individul este legat de propria lui clasă? sau rebelii unei clase sunt ceace sunt, numai pentrucă această clasă a lor este măcinată de criză și caută o soluție bănuind în altele un sprijin și forța pentru acțiune? Intelectualul se apropie de socialism numai pentrucă este lovit în propriile prerogative de intelectual, în propriile exigențe burgheze? In diferitele tendințe și doctrine umane există o diferență de conținut, de aspirațiuni sau numai de tehnică, de tactică în realizarea acestor aspirațiuni? Creștinismul, umanismul, iluminismul, socalismul nu sunt poate decât diferitele enunțări ale unei singure tendințe?

E singur că socialismul este diferit dela națiune la națiune, dela moment la moment; totuși adună pe aderenții aceleași ambianțe sociale; să nu uităm că și muncitorul poate fi conservator în măsura în care este satisfăcut în exigențele sale; deci antisocialist (muncitorul englez); socialismul de aceea se revelează o doctrină morală, de obiceiuri, și numai așa poate avea o valoare; nu indreptată spre a mulțumi o clasă, ci spre o imbunătățire umană, spre o educație; ea poate conta numai infruntând programul omului, afirmând valori determinate; Marx s'a limitat ca și Machiavelli, la tehnică, s'a oprit la momentul determinării societății viitoare; numai o astfel de exigență ne poate avânta: nu dorința de a nimici o organizațiune, ci de a o schimba. Reînoirea revoluționară este imposibilă, generațiunea următoare tinde intotdeauna să se atașeze celei precedente și să reia problemele; cultura este desvoltarea. Același fatalism marxist inlătură orice posibilitate revoluționară.

Revoluția simțită în diversele popoare ca misiune este indice al lipsei de maturitate politică: în poporul rus, la începutul sec. XX, înapoiat din punct de vedere al civilizației, în poporul italian al secolului XIX, inapoiat politicește, — pentru a ajunge la o bună stare economică pe care alte națiuni o dețin; mistica revoluționară ascunde de aceea interese foarte, limitate și practice. Dacă în astfel de mișcări distingem care este realizabil de ceace este utopie, vedem că intelectualii se pretează unei indatoriri limitate și din punct de vedere moral mediocru; ei nu tind să rezolve întru toate problemele existenței umane, limitează câmpul lor de acțiune; aceasta o face acum și socialismul sau comunismul patriotic. Această se întâmplă poate tocmai pentrucă toată civilizația noastră și-a determinat de un timp regulile care o conduc? Din cauza existenței unor idei stabile și fundamentale pe cari ne străduim să le rezolvam fără a le reinoi? ideila de dreptate, fericire, bunătate, forță, măreție etc., rămân constante în insemnatatea lor sau se schimbă?

*

Să ne gândim la tendința de a judeca actele umane cu privire la istoria succesivă: câte unul ne va apare ca trădător sau salvator al propriului popor numai dacă acest popor va merita o astfel de definiție până la urmă. Ducii de Burgundia au fost trădători ai Franței? Diferitele principate ale Italiei au avut o politică egoistă unul față de celălalt impiedecând unitatea patriei lor? Nu s'ar putea oare aplica azi și Europei această judecată cu privire la celelalte continente? Noi suntem plecați să judecăm o mișcare referind-o la desvoltarea succesivă numai pentrucă o astfel de desvoltare ne dă posibilitatea de a judeca intensitatea, și continuitatea ei, dar nu ar trebui să fim duși la a discuta formarea unor astfel de mișcări, în baza unei judecăți morale, gândind că formarea lor se poate supune unor legi momentane și ocazionale. Nu putem admite eroarea istoriei? Ba chiar trebue să admitem o eroare continuă a istoriei în măsura în care ea este expunerea unor fapte mediocre pe care se grefează totuși cele mai intense mișcări. Fiecare avânt autentic, fiecare entuziam, pornește dela un conținut, dela o lege deja stabilită și mediocră întrucât este fixă, depășită; un astfel de avânt poate totuși avea intensitate diferită și se poate adapta sau depăși. Experiențele deja verificate ca posibile din punct de vedere istoric obțin adeseori succesul dar nu au valoare inoitoare; așa „risorgimento"-ul italian, la fel mărirea din timpul nostru a Germaniei; și mai mult, ele sunt lipsite de această voință de inoire, sau o înlătură, totuși profitând în aparență; astfel se înțeleg limitele socialismului italian în secolul XIX-lea și în național socialism.

In orce caz, orce schimbare, chiar dacă extern trebue să se sprijine pe o mistică revoluționară.

*

Voința activă inoitoare este patrimoniul unui număr restrâns de înși într'o societate: ceilalți sunt gata de concesiuni și deci de adaptare și decadență; pentru cei puțini nu există limite de societate sau ambianță.

*

Suntem justificați în a scrie o istorie a Italiei, a Germaniei etc., începându-le din timpurile cele mai indepărtate, fiindcă, existând acum astfel de complexe naționale și posedând indivizii care fac parte din ele, convingerea necesității unei astfel de uniuni, toate mișcările, ideile, convingerile, cultura secolelor trecute sunt absorbite și considerate numai ca elementele unui tot astăzi realizat: ideia de naționalitate domină azi cultura medie și societatea prin realitatea sa culturală, economică, organizatoare, și este, mai ales, un element puternic de fuziune a claselor. A nega posibilitatea unei istorii naționale (în special pentru Italia) însemnetză să consideri această istorie în afara ideii naționale, să înțelegi istoria ca un învățământ activ, care trece limitele unei culturi azi comune burgheziei medii, și pentru ea fundamentală. O istorie a Italiei va fi întotdeauna o polemică naționalistă. Pe de altă parte, pentrucă o națiune este azi un complex atât de puternic încât n putem neglija, orce operă, chiar revoluționară, trebuie să pornească dela studiul acestui complex, a acestei mentalități care se justifică prin propria interpretare a propriei istorii.

*

Istoria este câmpul celor mai vaste posibilități; fiecăruia îi este îngăduit să-și schimbe starea precedentă, totuși un simplu incident, un episod nu pot schimba desvoltarea faptelor; trebuie ca acest episod să aibe în sine o forță activă, și să interpreteze o necesitate, o tendință, o voință multiplă. In oameni există cele mai vaste posibilități de schimbări și adaptări, dar este dificil să se obțină dela ei o bruscă ischimbare de idei și condițiuni; adese aceasta va fi ceva momentan și aparent ca apoi să fie zoriți din nou pe drumul obișnuit. Rolul uni individ care acționează într'un plan de superficialitate nu poate fi decât superficial și va avea efecte superficiale, deci el va fi reprezentativ și nu va conta decât cel mult într'un sens de normală evoluție. Rolul omului mare în istorie va fi intotdeauna disperat; din opera lui se va lua în considerare numai partea caducă, acea cari se adaptează timpului său; și el va fi interpretat numai dintr'un punct de vedere actual (Luther, Machiavelli, Fichte). Formarea unei idei este intotdeauna lentă și trebue să se bazeze pe date practice, trebue să aibe o posibilitate de a se realiza (creștinismul, naționalismul); o altă idcie i se poate contrapune numai profitând de slăbiciunea sau decadența sa, și numai plecând din ea.

*

Inteligența, cultura, sunt considerate uneori ca elemente creatoare și propulsoare pentru civilizație, sau ca produse de ea; trebue să acceptăm amândouă aceste puncte de vedere și să demonstrăm că nu există o literatură, o cultură, ci diferite, în diferite timpuri, și cu mai multă sau mai puțină intensitate. Nu putem face elogiul literaturii, ci numai a literaturii ca activitate vitală; dacă ea se subsumează unor alte manifestațiuni umane este prea departe de rostul care în mod obișnuit i-l atribuim. Există de aceea diferite atitudini umane în timpuri diferite; un om nu poate fi definit prin activitatea sa, ci numai prin felul în care se manifestă prin ea. Un războinic poate fi superior unui literat ca forță interioară, ca dramă umană.

Catul Bogdan Desen

Oare așa trebue să fie?

de Lew Tolstoi

In mijlocul câmpului stă o turnătorie de oțel împrejmuită cu zid, cu enorme cotloane fumegânde, cu lanțuri scârțâinde, cu furnale, cu linie ferată industrială și căsuțe răslețe, în care locuește conducerea si muncitorimea. In ceceastă turnătorie și în galeriile minelor ce se țin de ea, robotesc muncitorii, ca niște furnici. Unii din zori și până seara târziu, sau din noapte și până'n zori, la o adâncime de o sută de arșine sub pământ, în galerii întunecoase, înguste, umede, sufocante scotocesc metalul, într'un veșnic pericol de moarte; alții prin coridoare cu ecou, întunecoase, cu spinarea încovoiată imping metalul sau lutul la elevator, apoi se reîntorc la tărgile goale, le umplu din nou și așa lucrează zilnic douăsprezece-patrusprezece ore, o întreagă săptămână.

Așa se lucrează în mină. In turnătorii unii transpiră în căldura sufocantă a furnalelor, alții acolo pe unde se revarsă metalul topit și sgura. Ceilalți, — mecanici, fochiști, lăcătuși, cărămidari, dulgheri — lucrează în ateliere, deasemenea zilnic douăsprezece ore în cursul săptămânii.

Duminică își primesc salariul, se spală, sau așa nespălați se îmbată în cârciume și în bordeiele cu țuică, care înconjoară din toate părțile uzinele montanistice și ademenesc la ele muncitorii. Apoi Luni în zori din nou întră în aceiaș robotire.

In imediata lor vecinătate cu caii flămânziți și jigăriți, țăranii ară pământul strein. Țăranii deja înainte de revărsatul zorilor au fost în picioare, de cumva n'au fost afară toată noaptea pe pășune, adică la mocirlă, în singurul loc unde caii lor pot să pască. Au plecat în zori acasă, îndată au înhămat calul, și-au luat cu sine o felie de pâine și s,au apucat să are pământul strein.

Alți țărani, în apropierea uzinelor miniere, șed pe drumul de țară și la umbra unei prelate agățată pe o prăjină, sfarmă piatră.

Piciorul le este peste tot rănit, palma le este noduroasă, corpul le este numai murdărie și nu numai fața, părul și barba, ci și plămânul lî sa îndopat de praf calcaros.

Iau de pe grămada de piatră un pietroi, îl așează între picioarele lor cu obiele sdrențuite, în opinci de paie și cu un ciocan îl lovesc până ce îl sparg în bucăți. Atunci lucrează pietrele cu totul mici și apoi o încep dela capăt... Așa lucrează acești țărani din zorile dimineții și până noaptea târziu, cicisprezece-șasesprezece ore zilnic, între timp se odihnesc aiba două ore, în timpul mesei; iar la prânz și în timpul repausului se improspătează numai cu apă și pâine.

Așa trăiesc acești oameni care în mină și în turnătorie, care pe ogor, sau sfărâmând piatră din fragedă tinerețe și până la adânci bătrânețe. Tot astfel le trăește soția, mama, astfel le trăește copilul, hrănindu-se prost, îmbrăcându se prost, pe lângă o muncă grea, istovitoare, din zori și până seara târziu, din tinerețe și până la bătrânețe.

Acum însă pe dinaintea uzinelor de fier, a pietrarilor, a țăranilor ce grăpau, a bărbaților și femeilor îmbrăcate în sdrențe, care cu traista la spate se târăsc dintr'o localitate în alta și trăesc din pomană, trece în galop o caleașcă cu clopoței. Patru cai suri sunt înhămați înaintea caretei. Și cel mai slab dintre ei prețuiește mai mult, decât lăcașul acelor țărani, care admiră cu mare plăcare careta cu patru cai. In caretă șed două tinere. cu panglici, pălării cu pene, sub umbrele pestriț colorate, rochia fiecăreia e mai scumpă, decât calul, cu care țăranul ară pământul. Pe locul din spatele caretei stă un ofițer, canaful dela umăr și nasturii îi strălucesc în lumina soarelui. Un vizitiu gras stă pe capră în mâneci de mătase albastră și în surtuc de catifea. Puțin a lipsit, să nu fi călcat o cerșetoare, puțin a lipsit să nu fi răsturnat în șanț un țăran, ce se hurduca pe caru-i vechiu, în cămașa murdară a minierului.

— Nu vezi de ochi? — sbieră la el vizitiul și amenință cu biciul pe țăran, pentrucă nu l-a ocolit cu destulă sprinteneală. Țaranul cu o mână strânge de hățuri, cu cealaltă își scoate speriat șapca de pe cap.

In urma caretei, pe aparatele nichelate sclipind în soare, doi bicicliști și o biciclistă trec fără sgomot. Râd cu veselie, ajung din urmă semeile ce merg la procesiune, care se crucesc speriate.

Mai încolo de drumul de țară se apropie doi călăreți, un domn pe un cal englezesc și o doamnă pe un cal sur. Despre prețul cailor și al șeilor să nici nu vorbim. Căci doar pălăria neagră cu voalul violet face, cât câștigul de două luni de zile a unui spărgător de piatră, iar biciușca modernă face, cât câștigă cu lucrul de o săptămână acel flăcău ce merge, tândălind, vesel că a găsit de lucru în mină.. Flăcăul se ferește din cale și privește cu seninătate la caii străluciți, la călăreți, la câinele de rasă streină, de o statură puternică, prietenos, gras, care cu sgarda scumpă cu limba scoasă aleargă după ei.

După societate pe o căruță stă o fată bine îmbrăcată, cu fața zâmbitoare, cu părul încrețit, cu un șorțulet alb și un bărbat gras, cu bujori pe obraji, având favoriții pieptănati, care cu țigare între dinți, îi șoptește ceva la ureche. In dricul carului este un samovar, mai multe pachete învăluite în șervețele și un frigorifer pentru înghețată.

In căruță șede personalul călătorilor din caretă, al călăreților și al bicicliștilor. Ziua de azi nu este eveniment pentru ei. Așa trăesc toată vara, aproape zilnic fac excursii și câteodată, ca și astăzi de exemplu, duc cu ei, ceai, băuturi și dulcețuri, ca să nu trebuiască să mânănce întotdeauna în acelaș loc, ci de dragul variației odată și undeva în altă parte.

Societatea domnească se compune din membrii a trei familii, cari în parte trăesc pe moșie, în parte își petrec vara acolo. Prima, familia moșierului, se declară proprietarul a două mii de desetini de pământ. Al doilea grup e familia unui funcționar care trage o leafă de trei mii de ruble, a treia e a celui mai bogat, a unui fabricant.

Aceste persoane câtuș de puțin nu se miră, sau se cutremură la vederea muncii de iad și a mizeriei ce-i înconjoară. Cred că asta așa este normal să fie. Ii preocupă cu totul altfel de lucruri.

— E groaznic — zice călăreața privind câinele — nu pot să-l mai privesc. — Oprește careta, schimbă cuvinte franțuzești, râd, așează câinele în caretă și mână mai departe. Careta ridică praful calcaros, care învălue ca în niște nori pietrarii și pietonii.

Ca niște ființe dintr'o altă lume, careta, călăreții și bicicliștii dispar în depărtare. Dar muncitorii turnătoriei, sfărâmătorii de piatră și țăranii de pe ogor își continuă mai departe lucrul lor amarnic de monoton, făcut pentru alții, pe care doar moartea îl întrerupe.

— Asta este viață — gândesc ei și privesc îndelung după cei ce dispar. Viața lor plină de chinuri, în momentul acesta le apare și mai amarnică, decât până acum.

Așa trebue oare să fie?

In românește de Feliciu Bonațiu

Hinkemann

de Ernst Toller

(Continuare din pagina 2)

mea. Eu nu ştiu . . . mă mai poţi tu iubi?

Hinkemann: Faptul, că te-ai dus cu Paul — asta este treaba ta şi nu am dreptul să mă amestec. E dreptul tău, dacă îl iubeşti.

Grete: Nu . . : Nu . . .

Hinkemann: Acuma Grete, trebuie să pleci foarte repede de aci. Sau stai . . . totuşi nu . . . Eu am să plec . . : Nu duc nimica cu mine. Mobila este a ta . . . Dumnezeu să te albă în pază.

Grete: Eugen! Dragul meu bărbat iubit! Te-am trădat pentru câteva parale, ca o ultimă . . .

Hinkemann: Femeie unde ai învăţat tu să minţi? Sau eu eram surd pe vremuri? Am crezut că primesc în casa mea un fluture şi fluturele s'a transformat intr'un vierme (Infuriat). Nu te atinge de mine. Lasă mi mâna. Până azi ţi-era scârbă de corpul meu ciuruit, dar acum eu scuip pe tine. In locul mâinilor tale eu simt nişte broaşte, scârboase, şi umede. Gura ta, gura ta roşie şi dulce, nu e decât o otravă împuţită. Corpul tău, corpul tău sănătos, corpul tău sănătos şi înfloritor, eu nu-l mai pot privi. In faţa ochilor mei, zace o mortăciune.

Grete: (In genunchi) Injură-mă! . . . înjură-mă! . . . Bate-mă, loveşte-mă. O merit.

Hinkemann: Când ai stat în faţa bărăcii aceleia din bâlci şi ai auzit cum soţul tău este prezentat drept fiară sălbatecă . . . şi ai văzut cum sfâşia gâtlejurile unor animale nevinovate : : : Tu stăteai atunci acolo cu amantul tău, în faţa bărăcii şi râdeai, râdeai? : . .

Grete: Asta nu este adevărat . . Pe Dumnezeul meu, că nu este adevărat.

Hinkemann: Acum nu mai vreau să-ţi spun nici un cuvânt. Tu nu mai minţi ca un om. Tu minţi ca un drac. Adio! (Dă să iasă).

Grete: Vorbeşte Eugen, vorbeşte : . . dar rămâi aici . . . fie al meu orice păcat . . . da, eu am râs în faţa bărăcii . . . am râs cu hohote . . . aşa: hahaha!

Hinkemann: Şi pentru asta, vei muri femeie! Nu fiindcă m'ai înşelat cu un altul . - ai crezut că ai dreptul . . . dar trebuie să mori, fiindcă ai râs de mine, acolo în faţa bărăcii aceleia din bâlciu . . De ce îngenunchezi în faţa mea? Uite, îngenunchiază acolo : : . acolo în faţa dumnezeului tău . . - Roagă-te la el (O trage pe femeie în faţa Priapului).

Ce-i? Ce te uiţi aşa la mine. Ce ascund ochii tăi? Unde a dispărut din ei viclenia, înşelăciunea? . . . Eu cunosc prea bine aceşti ochi. Am văzut ochi în fabrici . - . am văzut ochi în cazarmă : . . am. văzut ochi în spitale : . - i-am văzut în lagărele de prizoneri. Sunt unul şi aceiaşi ochi. Sunt ochii creaturii chinuite . . : Da, mica mea Grete, eu am crezut că tu eşti cu mult mai bogată decât mine, acuma însă văd că tu eşti tot aşa de săracă, tot atât de neputincioasă, ca şi mine. Şi dacă lucrurile stau aşa . . . atunci noi suntem frate şi soră. Tu eşti surioara mea, iar eu sunt fratele tău mai mare. Eu sunt tu, iar tu eşti eu . . . Dar acuma ce să facem?

Grete: Niciodată, niciodată n'am să te părăsesc.

Hinkemann: Nu despre asta este acum vorba Grete. Peste toate astea am trecut deacuma. Ce să ne mai batem capul cu ele! Ce-mi pasă mie dacă tu umbli cu altul, ce-mi pasă mie dacă tu minţi, ce-mi pasă dacă râzi de mine, — Asta nu-ţi ajută cu nimica. Şi chiar dacă ai umbla îmbrăcată în haine de mătase, chiar dacă ai locui într'o casă luxoasă şi dacă n'ai înceta un moment să râzi, toate astea ar fi zadarnice, tu ai rămâne aceiaşi creatură săracă ca şi mine. Acum, în ceasul acesta, am aflat acest lucru . . . Lasă-mă singur Grete.

Grete: Acuma să te las singur?

Hinkemann: Intotdeauna trebuie să mă laşi singur- Şi eu am să te las singură totdeauna.

Grete: Eugen, ce să însemne toate astea? Eu nu mai pricep nimica.

Hinkemann: Am devenit un obiect de batjocură: şi asta este vina mea. Ar fi trebuit să mă apăr, atunci, când oamenii de stat şi generalii au aprins mina . . . şi eu n'am fugit, nu m'am apărat. Sunt hilar ca şi această întreagă epocă. Epoca aceasta nu are suflet, aşa cum eu nu am sex. Există vre'o deosebire? Fiecare să meargă pe drumul său. Tu la dreapta, eu la stânga.

Grete: Eugen, ce să'nsemne toate astea?

Hinkemann: Că nu ştiu de când există în mine toate aceste lucruri de care mi-am dat acuma seama. Trupul omului, e mai puternic ricât mintea sa. Mintea este mijlocul de autoamăgire.

Grete: Şi ce are să fie cu mine?

Hinkemann: Tu eşti sănătoasă. Un bolnav nu are ce căuta pe pământul acesta, pe care fiecare valorează atât cât foloseşte Sau este sănătos omul şi atunci şi mintea sa este sănătoasă — spune mintea omului sănătos . . . sau îi este bolnavă mintea şi atunci locul său este în ospiciu.

Nu e de tot justă această concepţie, dar nici prea greşită. Un bolnav nu este capabil de nimica, Sufletul său e ca şi vulturul în colivie, căruia pe deasupra i-s'au mai tăiat şi aripile. — Dumnezeu să te binecuvinteze Grete, vorbe bune în viaţă.

Grete: Ce intenţii ai, omule? Ce vrei? Vrei să mă laşi singură?

Hinkemann: Nu din cauza bolii mele . . . nu din cauza trupului meu sluţit . . . Eu am colindat şi n'am văzut oameni . . . ci tablouri de epocă, numai măşti. Am venit acasă şi ce am văzut: din nou măşti . . . şi mizerie şi suferinţa de neînţeles a creaturii . . . Nu mai am nici-o putere. N'am putere să lupt nici să visez. Şi cine nu are putere să viseze, n'are putere pentru viaţă. Glonţul acela a fost ca un fruct căzut în faţa mea, de pe arborele cunoaşterii. Din fiecare intuiţie se naşte o cunoştinţă şi din fiecare cunoştinţă, durere. Eu nu mai vreau . . .

Grete: Tu vrei să-ţi faci rău... Eugen . . . Eugen . . . eu . . . eu eu n'am râs, într'adevăr n'am râs! Ascultă-mă insfârşit şi pe mine. Eu rămân la tine. Totdeauna. Pentru totdeauna. Toate vor fi din nou bine. Noi doi . . . Niciunuia nu-i va fi frig . . : Eu cu tine, tu cu mine.

Hinkemann: Tu n'ai ras . . . Uite-te în ochii mei . . . Te cred Grete . . . Draga mea! (O sărută) Toate vor fi din nou bine. Eu cu tine, tu cu mine.

Grete: (Apropiindu-se de el).

Va fi vară, în pădure linişte...
Stele şi mână în mână.

Hinkemann: (O îndepărtează de el).

Vine apoi toamna, peste tot frunze vestejite,
Stele . . . şi ură! Pumnul se strânge la pumn.

Grete: (ţipând) Eugen.

Hinkemann: (cu un gest obosit). E prea mult ceea ce ştiu.

Grete: (plângând ca un copil) Nu mă lăsa singură . . . Eu mă rătăcesc în întunerec . . . Mă pierd . . : Sunt plină de răni . . . Cum mă doare. Cum mă chinueşte! . . . Oh, Oh, Mi-e atât de frică de viaţă! Inchipuieşte-ţi numai: singură, Singură în viaţă. Singură într'o pădure plină de animale sălbatice. Nimeni nu e bun. Fiecare rupe câte o bucată din sufletul tău. Nu mă lăsa singură. Nu mă lăsa singură. Dumnezeu mi-a croit soarta. Eu îţi aparţin.

Hinkemann: Cea ce este în contra naturii, nu poate veni dela D-zeu. Incearcă Grete, încearcă. Luptă . . . tu eşti sănătoasă : : : Incepe o viaţă nouă, luptă pentru o lume nouă, pentru lumea noastră,

Grete: (Plângând) Dacă aş vrea, dacă eu însămi aş vrea : . . nu mai ştiu . . . Nu mai am nici un curaj, sunt sdrobită (Dezolată Dumnezeule, nu mă mai pot orienta. Noi suntem într'o plasă, Eugen, într'o plasă. In colţ şade un paianjen şi nu ne dă drumul. Suntem prinşi. Eu nu-mi mai pot mişca capul . . . Eu nu mai pricep viaţa Isuse Christoase, scapă-ne de ael rău. (Iese afară cu paşi grei).

Hinkemann: Unde e inceputul şi unde e sfârşitul. Cine poate spune acest lucru, la o plasă de păianjen. (Il apucă ze Priap şi-l aruncă în foc). Dacă lucrurile stau aşa, cine este acela, care cu drept, poate decide asupra celuilalt. Fiecare este condamnat să decidă asupra sa însăşi.

Schimbare! Schimbare! In întreaga lume, la fiecare colţ de stradă oamenii strigă pentru schimbare. — Francezul care m'a nenorocit, negrul pe care l'am rănit în picior strigă probabil şi ei puntru schimbare, — Dacă mai trăieşte? Şi cum are să trăiască, dacă traeşte? Şi cum are să trăiască. E orb? E schiop? Ne-am făcut reciproc rău? un suflet suntem, şi un trup.

Şi sunt oameni care nu văd acest lucru. Şi sunt oameni care l-au uitat. Au suferit în războiu şi şi-au urît conducătorii, dar s'au supus lor şi au omorît . . . Şi totul este uitat, Vor suferi din nou, îşi vor urî din nou conducătorii, se vor supune din nou şi din nou vor omorî . . . Şi ar putea să fie altfe-l, dacă ar dori-o, Dar nu vor. Impietresc spiritul, necinstesc viaţa, îşi bat joc de ea, o crucifică. . . . iarăşi şi din nou, acum şi întotdeauna . . .

Ce prostie! Se complac în mizerie şi ar putea fi bogaţi. Petru asta n'ar fi nevoie de nici-o schimbare! Orbiţii! Ca şi cum astea toate ar trebui să fie aşa de veacuri . . . Sunt ca şi vapoarele pe care le joacă valurile şi le ciocnesc unele de altele. (De afară se aude un tumult de voci. Uşa se deschide. Intră un grup de oameni. In fruntea lor, Max Knatsch).

Max Knatsch: In curte . . . în curte . . . nevasta ta s'a aruncat dela etaj. — Nu te uita acolo . . . Nu te uita acolo . . . e . . . îngrozitor . . .

Oamenii o aduc pe Grete îmelită într'o pătură).

Hinkemann: (Cu privitea fixă şi mişcări mecanice (Lăsaţi-mă singur, lăsaţi-mă singur cu nevasta mea. (Implorând) Vă rog.

(Toată lumea iese. Hinkemann scoate din sertar o frânghie din care pregăteşte cu mult calm un laţ).

Ea era sănătoasă şi totuşi a rupt plasa Şi eu încă mai stau aici, colosal şi ridicol. Intotdeauna vor fi oameni care vor sta în epoca lor ca şi mine. De ce m'a atins tocmai pe mine? Lovitura vine fără să aleagă. Pe acesta-l loveşte, şi nici pe acela. Ce ştim noi? De unde? Unde? Fiecare zi poate aduce paradisul, fiecare noapte potopul . . .

In româneşte de Bernard Broth

Zădărnicie

de Alexandru Jebeleanu

Iubirile arse în mine ca nişte aripi de flutur
Zadarnic le plângeţi, pe suflet, iubite uitate!
Pomul uitării, m'aţi auzit cum îl scutur?
Piatra inimii nu se mai smulge, nu se mai sbate.

Nopţile noastre demult, săruturi, păcate . . .
Cenuşa o poartă al toamnei vânt ascuţit,
Nu vă mai temeţi, păşiţi mai departe
Nu e acesta primul sfârşit!

Trei sinucigaşi

de Mircea Şerbănescu

Continuare dela pag. 3

Au plecat şi cei trei, la început fără să vorbească, privind procesiunea aceasta ciudată a umbrelor, a destinelor. Moţu aştepta încă răspunsul lui Toni, dar acesta mergea tăcut, privind drept înainte, parcă fără gânda de a mai scoate o vorbă.

— Dar tu, Toni? — l-a întrebat în cele din urmă Moţu.

Băiatul tresari. De întrebarea aceasta îi fusese teamă şi nici chiar acum nu ştia ce să răspundă. Privi în lungul străzii pustii, la capătul ei strălucea firul de lumină albastră a felinarului camuflat. Oraşul părea leşinat, casele se ascundeau în umbră, tăcute şi misterioase, cu ferestrele întunecate ca nişte orbite goale, Nu, nu, el n'are dreptul să se sinucidă, lui nu-i era frică de moarte; Toni se strânse în el ca şi când ar fi voit să se apere de o ameninţare nevăzută.

— Nu cumva ai de gând să ne trădezi? — Moţu vorbea, cu glasul moale de parcă-şi smulgea cuvintele. Toni a răspuns căutând sa pară liniştit, dar nu a întors privirea spre Moţu: — Nu ştiu . . . poate mi se pare . . . dar uneori cred că exagerăm.

Moţu l-a privit prin întunerec, vorbele lui Toni, rare, nesigure, îi muşcau inima, îi venea să plângă.

— Bine, dacă tu dai înapoi, , ' Vom sfârşi numai noi . . . Nu-i aşa, Miki?

— Dar fireşte, Moţule . . . asa e...

Dar şi în glasul lui Miki se strecurau îndoielile şi Moţu se simţi deodată ca între doi străini, neputincioşi să lupte împotriva voinţelor lor. Lui Moţu îi era frică de viaţă. Nu ştia de unde venea acest sentiment, dar era stăpânit cu putere de el. Dacă l-ar fi întrebat cineva ce crede despre el, ar fi răspuns cu toată sinceritatea: „nu mă simt nici tânăr, nici bătrân, mai de grabă parc' aşi fi un copil lăsat prima dată singur într'o gară mare , , ,“

Toni îl cerceta cu coada ochiului, sesizându-i subita ostilitate faţă de zi. Il încerca un sentiment confuz de milă şi afecţiune văzându-l pe Moţu păşind rar, cu umerii lăsaţi, cu capul plecat, încât părea de optzeci de ani, Avea dreptate şi Moţu, într'un moment de spaimă s'au legat că se vor sinucide. Acum, însă, după ce spaimele trecuseră toate erau altfel.

— Moţule, trebue să ne gândim totuşi că suntem încă tineri. N'am împlinit nici 17 ani . . .

— 17 ani! . . Altădată, la vârsta aceasta erai un copil, astăzi, toţi ne aflăm în faţa morţii; nu contează ani pe care-i avem, pentrucă toţi avem aceiaşi soartă, vieţile noastre nu preţuesc nimic. Avioanele vin pe sus şi ne vânează ca pe şobolani. Eri a fost distrusă gara . . . Mâine va cădea o bombă între noi . . . Sfârşitul e acelaş şi e inevitabil . . .

— Voia lui Dumnezeu! — suspină Miki.

Toni îl privi cu dispreţ. Se aştepta să-l vadă făcându-şi cruce. Miki făcea parte din acei laşi, care cred în Dumnezeu şi care trec prin viaţă cu o biată lozincă- „ce o vrea Cel-de-Sus!“, , , Când veneau bombardierele cu zumzetul, lor ameninţător, Miki se chircea în fundul adăpostului, îşi impreuna mâinele, ridica privirile spre cer şi murmara mereu rugăciuni, — ca o babă . . . Toni dimpotrivă, ridica pumnii. „Dece nu veniţi jos?“ — şi blestema, şi înjura. Era caraghios să-l vezi dând din mâini şi urlând cu glasul acoperit de sgomotul motoarelor, dar astea toate îl trădau gata să înfrunte şi viaţa şi moartea cu aceiaşi dârzenie.

Străbătură piaţa, despărţiţi prin aceiaşi tăcere ostilă, apoi intrară pe străduţa lor. Miki şedea chiar la colţ, aşa că se despărţiră.

— Eu îmi voi ţine promisiunea, — mai şopti el înainte de a dispare în întunerecul gangului. Moţu îi strânse mâna emoţionat şoptindu-i cu o clipire semnificativă a ochilor: „La revedere“. Cei doi se simţit legaţi pentru totdeauna prin acelaş destin, Au plecat mai departe şi Moţu începu să vorbească cu înflăcărare.

— Sunt ani decând nu mai auzim vorbindu-se decât despre moarte, Am deschis ochii în cea mai urîtă epocă. Ziarele anunţă mereu morţii, adecă eroii! . . bieti oameni, care desigur şi-au dorit întotdeauna o altă viaţă. Acei ce ne trimit la moarte ne zugrăvesc un viitor minunat, vor să dea o utilitate morţii noastre, vor sa ne facă să credem că moartea noastră foloseşte acelora care ne sunt dragi. Dar noi ar trebui să ştim ce şubrede sunt toate astea. Moartea noastră este absolut inutilă, nu ne foloseşte nici nouă, nici celor ce vin după noi. Şi fiecare dintre noi avem alte idealuri decât cele pe care ni le insuflă acei ce ne trimit la moarte, Ce vrei tu sau eu? Vrem linişte, vrem pace, vrem o viaţă în care sufletele noastre să poată crea ceva bun pentru toţi cei din jurul nostru, Alţii au apucat, cel puţin la vrâsta noastră, să fie liniştiţi. Au trăit frumos, cu bucurii. Au scris poate, versuri. Au cetit şi au visat sub cap cu cărţile lui Baudelaire sau Reiner Maria Rilke . . , Noi citim comunicate sinistre de război, iar visele ne sunt sfâşiate de urletele astea, chinuitoare ale sirenelor. Şi în fiecare zi, în fiecare clipă ne pândeşte moartea . . .

Moţu făcu o scurta pauză. Glasul îi tremura şi Toni înţelese că e emoţionat. Aşa dar e hotărît să sfârşească, încă în noaptea asta! . . . Parcă i-ar fi citit gândul, peste continuă:

— Toni, în noaptea asta, ultima mea noapte printre oameni, prima mea noapte de libertate, pot să-ţi spun că mi-e foame după lumină, Mi-e o foame nebună să cunosc adevărul, — să cunosc pe omul cel bun, pe prieten, pe frate. Mi-e dor să ascult muzncă, să mângâi forile . . Nu vreau să mă duc pe front, nu vreau să devin ucigaşul semenilor mei . . . Nu mai vreau să mănânc pe cartelă! . . . e Mi-e foame, o foame nebună, de tot ce se cheamă pace şi libertate. Inţelegi? . . . — Pumnul lui fierbinte se crispase pe braţul lui Toni, îl zgudui. Moţu nu mai era om, era un vulcan . . . — Intr'o zi îmi vor da o armă în mână şi mă vor învăţa să ucid oameni. Voi face o şcoală a urii. După acea mă vor trimite pe un câmp plin de gropi şi cadavre, şi mă vor pune să asasinez pe alţi oameni, care la rândul lor mă vor pândi de dincolo. Atunci totul se schimba în viaţă şi moarte. Dragostea, poezie, ură, frumos, — toate dispar şi rămâne numai viaţa şi moartea. Nu vor mai fi două popoare care luptă, ci voi fi numai eu şi un altul. Cine e mai iute, scapă cu viaţa, sau cel ce a învăţat mai bine cum să-şi apere pielea, sau cine va avea mai mult noroc . . . Nu pot ucide oameni . . .

(Continuare la pagina 7)

TREI SINUCIGAȘI

de Mircea Șerbănescu

(Continuare dela pag. 6)

Prin intunerec chipul lui Moțu strălucea transfigurat. Deodată însă, vorba i se frânsa, — Toni îi vedea ochii arzând. Brusc Moțu își trase mâna de pe brațul lui și se dădu un pas îndărast.

— Mi-e silă de tine. Tu ești omul care iubește viața, dar viața asta mă îngrozește cu inutilitatea ei. Auzi bine? Viața e inutilă! (țipa aproape), Tu ești șobolanul care fuge din gaură'n gaură, ca să-și scape viața. Tu nu vezi cerul, tu nu vezi pământul, nu vezi ruinele morții,,, Tu n'ai văzut, oare, niciodată oamenii aceia striviți de explozii. Ochii aceia fără de viață, holbați spre cerul de unde le-a venit moartea, către cerul care proteja pe asasinii veniți de departe, asasini cari, fiecare în țara lui, aveau pe cineva drag inimii lor, Și aceia sunt oameni, înțelegi? Seamănă cu mine, cu tine, cu Miki, dar sunt puternici . . .

— Așa au ordin. Asta e datoria lor, — încercă să-l întrerupă Toni, dar Moțu îi replică aspru. — Dar datoria noastră? datoria noastră care e? . . . — Intrebarea rămase fără răspuns și Moțu continuă. — Aceia au în mână lor puterea. Sunt destinele noastre, Dumnezeii noștri, Ei au în pumnul lor viața sau moartea noastră . . . Dar tu nu poți înțelege. Tu, șobolan odios . . . Mi-e silă de tine.

S'a oprit în loc și-a scuipat în lături de parcă-i venise greață. Toni l-a privit copleșit înțelege deodată, că Moțu începea să nu mai fie om, se purta tot mai nefiresc, începea să semene a umbră, a fantomă, a strigoi, Uite, cum îi ard ochii. Uite cum se răsucește în loc și cum fuge. Obrajii lui Toni ardeau, privind în urma lui Moțu care se depărta în goană, da, da, dispărea în întunerec ca un fum. I-a fost deodată frică și s'a pomenit, fără voia lui, strigând în neștire — Imi voi ține și eu promisiunea . . .

Umbra lui Moțu s'a oprit. O clipă i încremenit, fără să se întoarcă, apoi Toni l-a văzut continuându-și fuga în noapte. Și plânsul lui se auzea până la Toni.

L-a urmărit cu privirea până ce a dispărut în întunerec, apoi Toni a intrat în casă. — L-a întâmpinat mama, care-l aștepta îngrijorată.

— Pe unde ai umblat? Eram neliniștiți din pricina ta. N'o să-ți mai dăm voie să te duci afară la câmp.

Băiatul n'a spus nimic, a întrat doar în camera lui, s'a trântit pe pat fără să aprindă lumina și fără să se desbrace. Acum trebuia să facă pasul cel mare, așa cum i-a promis lui Moțu în ultima clipă. Dece făcuse asta, când el nu era convins că trebue să moară? Acum, însă nu mai putea da înapoi; se gândea că era angajamentul acela grozav . . . totuși cu ce ar putea începe. Poate o mică lamă, care să deschidă vinele, să lase sângele să curgă în valuri și, odată cu el să se scurgă încet, încet și viața. Gândul acesta îi dădu o ciudată voluptate; se și vedea cu mâinile întinse, iar sângele gâlgâia fierbinte . . . Se ridicac aburi ușori și mirosea puternic a sânge proaspăt, a viață proaspătă. O sfârșeală plăcută, amețitoare îl cuprindea apoi, ca un început de somn . . .

A adormit. A visat cimitire, hârci, oase, oase multe cari dănțuiau. Apoi au sunat sirenele. Sinistru. Urletul lor grozav pătrundea prin pereți, material, lovindu-l peste tâmple ca niște pumni grei, puternici. Auzea motoarele bombardierelor duduind. Voia să fugă și nu putea. Auzea explozii. Din ce în ce mai puternice, Din ce în ce mai aproape. Și el nu putea fugi. I-a apărut deodată, în față, Moțu. Avea o rană roșie la frunte, dar surâdea. Și arăta mereu cu degetul în sus. „Acolo e pace". Exploziile se auzeau acum aproape, foarte aproape. Moțu a dispărut. Toni voia să fugă și nu putea. L-a văzut apoi pe Miki. Spânzurat. Limba îi atârna afară. Parcă rânjea, într'un joc ciudat. De câte ori se auzeau explozii se bălăbănea, ca bătut de vânt. Și se răsucea mereu, când cu spatele, când cu fața. Și Toni nu putea fugi. Ii amorțiseră picioarele. Ii înghețaseră genunchii.,,

S'a trezit cu inima bătând repezit, — o simțea svâcnind în fundul gâtlejului, ca un pumn. Era întunerec, un întunerec gros, de nepătruns, parcă era într'un mormânt. A tresărit, dar și-a dat seama că trăia, căci își auzea inima bătând cu putere. A sărit din pat, a aprins lumină și a băut un pahar cu apă rece, căci gura îi era arsă. S'a simțit mai liniștit acum, interiorul simplu al camerei lui, atât de familiar și plăcut, îi dădeau o senzație de siguranță și veselie. Dându-și seama că e îmbrăcat încă a râs înveselit. Apoi s'a desbrăcat fredonând și s'a băgat în așternutul răcoros, dar de teamă să nu se mai nască din beznă visele, a lăsat acum lumina aprinsă. Se sirțea atât de bine și deodată atât de liniștit. Lumina gonise toate gândurile negre, A împreunat mâinile sub cap și, cu ochii deschiși, a căutat să-și dea seama de ceace se întâmplase cu el. Moțu îi băgase în cap gânduri tare ciudate. Dar el nici nu se gândea la moarte. Mulți oameni trăesc terorizați de spectrul morții, mulți poate s'au revoltat împotriva ei ca împotriva unei nedreptăți, cu toate acestea toți au trăit și au luptat, Ce era moartea? Cine putea ști? O taină. Poate moartea e aceia care desleagă totul, sau poate după ea nu se mai poate nici întâmpla, nici deslega ceva. Ea poate e sfârșitul sau începutul.

Toate astea, însa, nu-l interesau, căci el nu era filosof, el nu scria poezii, el nu voia să moară. El voia să fie inginer. De el va fi nevoie într'o bună zi, pentru binele celorlalți oameni. Va trebui deci să trăiască, — cu orice pre,, chiar dacă va trebui să ucidă, ca să se apere, chiar de va trebui să rabde de foame și să cadă jos de oboseală.

Incepu să se viseze inginer, conducând mii de oameni, comandând macarale și mașini uriașe. Un șantier imens peste care el va fi stăpân. Miile de muncitori îl ațintesc cu priviri încrezătoare, — toți zâmbesc văzându-l înfipt în pământ puternic, înălțându-se drept, în soare sau vânt, cu fruntea până la cer, ca un titan. Ce frumos era . . . Zâmbea . . .

*

Mama povestea că Moțu lăsase o scrisoare ciudată:

— Spunea acolo de un protest al morții . . . Mamă-sa plângea, nu m'a lămurit prea bine . . . Mi-a fost frică.

Il privea în ochi încă cu spaima cu care intrase. Acum își dădea seama Toni că bătrâna femee venise într'un suflet, cu inima chinuită de grijă. Ce ușurată trebue să se fi simțit când a văzut că el trăia . . . Un protest al tinerilor împotriva morții! . . . Așa dar, totuși Moțu fusese hatărît. El îi trădase. Poate, și Miki se bălăbănea acum atârnând de un cârlig din tavan. Poate acum îl găseau ai lui înspăimântați . . . ..Mi-a plăcut grozav spaima celor ce au găsit pe spânzurat . . ." Vorbele îi răsunară clare în urechi, parcă i le șoptea cineva cu insistență. Tresări din gânduri. — Nu mănânci nimic? — îl întrebă mamă-sa cu o grijă drăgăstoasă, ca niciodată

— Nu mănânc nimic, mă duc să-l văd pe Moțu

S'a îmbrăcat la iuțeală și a ieșit fugind în stradă. Era o dimineață senină de vară. Parcurse în grabă strada, până la casa lui Moțu, pe care o găsi cu toate ușile deschise, Se auzeau suspine. Erau o mulțime de femei, care plângeau, iar camera lui Moțu mirosea a ceară și a sânge. S'a apropiat sfios, nu-i venea să plângă dar era o spaimă, o neliniște care-i strângea inima, Mama lui Moțu plângea prăbușită lângă pat. Mai era acolo un om negru, care vorbea ceva cu tatăl lui Moțu, Toni i-a auzit, fără să vrea:

— Trebue să-i facem autopsia, Nu se poate altfel.

— Este necesar? . . . Nu s'ar putea? . . .

— Imposibil . . . Așa cere legea . . . Trebue să vedem dacă nu suferea de vreo boală,,,

Toni s'a strecurat mai departe și s'a apropiat de patul în care zăcea cadavrul lui Moțu. O formă omenească încremenită într'o intepenire ciudată și acoperită cu un cearceat. Pe perină se închegase sângele, sângele lui Moțu.

Moțu nu mai era o ființă, Moțu nu mai era deloc, Moțu era desigur sus . . . Cineva ridică pânza de pe fața mortului. O clipă, i se văzu chipul rupt în două, își trăsese glonțul în gură. Obrazul drept care rămăsese intact era galben, ca de ceară, iar colțul buzelor păreau că înfiripă un început de zâmbet straniu și misterios. Obrazul celălalt era smuls, lărgind gura într'un fel de rânjet cu atât mai sinistru cu cât, ici-colo, strălucea câte un dinte alb. Ochiul stâng era ieșit din orbită, cu albul lucind mort, înfiorător, fiind străbătut de firișoare roșii și vinete, pe când celălalt ținte a tavanul într'o încremenire nefirească, absurdă, înspăimântătoare,,,

Toni simțea că-i vine rău. Moțu nu mai e . . . Moțu rânjește . . . Gura aceia roșie, cu dinți albi . . . Moțu . . . Moțu . . . Ii venea greață,,, Mirosea a mort . . . Și el trebuia să fie astăzi așa : : : A luat-o la fugă. Suspinele izbucniră mai puternice, îl urmăreau, se rostogoleau ca niște mingi în urma lui.

In fața casei se lovi de Miki, l-a oprit încremenit:

— L-am văzut, e groaznic. Și rânjește . . .

Miki n'a răspuns nimic. A plecat numai capul. Toni a tresărit.

— Miki, dar noi?

— Eu n'am putut . . .

Abia i-a auzit glasul; ținea capul plecat și nu-i putea vedea chipul.

— Nici tu nu ți-ai ținut cuvântul.

— A fost mai presus de mine . . .

— Suntem lași . . . Amândoi suntem lași . . .

— Poate . . .

Toni a plecat pe stradă, pașii purtându-l în neștire. Vedea toate ca prin ceață, din pricina lacrimilor care îi umpluseră ochii. Altadată se bucura de soare, de vară . . . Acum se gândea la Moțu și la rânjetul lui,

Miki a privit după el, fără să înțeleagă ceva; Il vedea clătinându-se, dar tot n'a înțeles. Și-a făcut o cruce mare, băbească și-a murmurat: „voia lui Dumnezeu . . ." după care a intrat în casă.

DESPRE ROMANUL CONTEMPORAN

de Traian Liviu Biräescu

Războiul de curând sfârșit a fost primul pas și cel mai însemnat pentru depășirea unei epoci și a întregului ei fel de viață. Manifestările puterii creatoare umane, în orice domeniu se resimt puternic în urma acestui adevăr. El apare clar și în literatură, seismograful cel mai sensibil, al frământărilor prin care trece azi umanitatea. Departe de a fi un simplu act gratuit, creația literară, datorită impulsului creator care-i dă naștere, e modalitatea artistică a înțelegerii și a rezolvării tuturor problemelor mari ale contemporaneității. Afirmația aceasta se poate controla în orice domeniu al manifestărilor culturale, dar ea devine mai evidentă în dramaturgie și roman. O ancorare în acest ultim domeniu, ne va prilejui câteva reflexiuni utile considerațiunlor noastre.

Dacă în teatru ceeace predomină este acțiunea, romanul trebue caracterizat în primul rând, ca o carte cu oameni, sau mai bine zis, cu tipuri. Oricât de genial ar fi pusă în scenă, o piesă de teatru, ea se va limita fatal a ne oferi doar aspecte compartimentate analitic, ale vieții, pe când romanul, operă de sinteză prin excelență, tinde dimpotrivă, să ne dea o viziune de ansamblu, o conștiință teoretică a lumii.

In realizarea acestei cerințe, singura care-i dă romanului viabiltate și dreptul la viață, geniul analitic poate fi deosebit de prețios. Dar el nu poate fi singurul accaparator al destinului cărții.

Propriu zis orice roman, fie că e scris de un geniu sau de un cârpaciu literar se construește în jurul a câtorva idei, polarizate toate în jurul marilor înntrebări: viața, moartea, dragostea. In rezolvarea care se dă acestor probleme, se reflectă concepția despre viață a societății, în mijlocul căreia trăește romancierul, tendințele, idealurile și năzuințele ei. Acesta e criteriul prim de valorificare al romanului și singurul care-l scapă de efemeritate. Exigențele artistice și critice nu sunt decât periferiale și prestigiul stabilit numai de ele, mai întotdeuna, efemer. Credem că chiar aici în supraevaluarea acestor exigențe se află punctul de minoră rezistență al vechiului român.

Pentru evidențierea discrepanței care există între vechiul și noul roman, e necesar un studiu comparativ. Aici paralela se dovedește trebuincioasă, disparându-i artificialitatea și impresionismul facil. Dealtfel studiul comparativ al asemănărilor, dar mai ales al deosebiririlor dintre romanele scrise în ultimele decenii și acele ce se scriu acum, se impune cu necesitate, nu atât pentru a scoate în relief o filiațiune, de multe ori mai mult subterană, cât mai ales de a arată concepții de viață radical deosebite.

Literatura antebelică ajunsese la un nivel care nu mai putea fi depășit. Cramponată în platitudine și mediocritate sau izolată în artizanatul turnului de fildeș, se mulțumea să ofere sau un amuzament comod, standartizat, în care erotismul, idealurile burgheze și happy-endul se întâlneau într'o egală măsură, sau o operă de superioară cerebralitate, pe care oamenii obișnuiți nu parveneau s'o înțeleagă.

Genul prim pe care l'am putea numi facil, cu romane scrise mai întotdeauna după un calapod identic, oferă exemple prea numeroase, pentru a fi enumerate.

Celalalt, romanul intelectual, era mai mult o resfrângerea științei și a filosofiei în literatură, decât accea a vieții. El rămâne apanagiul exclusiv, al clasei culte, mai mult, a inteligențelor rafinate. Acesta e romanul care dela „Discipolul" lui Bourget, trecând prin Proust, culminează în Gide, creatorul lui Lafcadio, criminal gratuit. Peste canal avem pe Morgan, pe Huxley, cu personagii, savuroase, interesante, cerebrale. Deobiceiu oameni inteligenți dar înspăimântător de egoiști adevărați copii ai unei epoci mercantiliste, deșănțată sau pervertită.

Ar fi interesantă o statistică a nevropaților, a epavelor și a imoraliștilor, din galeria de tipuri a acestei epoci. Suntem siguri că rezultatul ar fi o majoritate mai mult decât zdrobitoare. Faptul e semnificativ și vorbește dela sine.

Eroii literari sunt mai mult decât niște personagii imaginare create de o fantezie năstașnică. Ei sunt icoana morală a unei epoci în care scepticismul, secătuirea sufletească și imoralismul abundă. In creațile ei se oglindește societatea contemporană, cu viața și mentailtatea ei.

In contrast cu această literatură de o fastuozitate elenistică, noua literatură are ceva din simplitatea majestuoasă a stilului doric. Intr'una ceeace se reoglindește mai viu, ceeace o caracterizează, e originalitatea sau mai bine zis goana după originalitate. In cealaltă: umanitatea. Una e elegantă, cealaltă: robustă. Una e rafinată, cealaltă e viguroasă. Cetind un roman de Morgan sau de Giraudoux, ți se pare că aspiri spre buchetul celor mai rafinate parfumuri. Cetindu-l pe Simonov sau pe Hemingway, te pătrunde parcă până în adâncuri, mirosul tare al pământului reavăn. E curios și poate chiar paradoxal, că tocmai războiul ce abia s'a sfârșit i-a învâțat pe scriitori, ceeace cu tot talentul, inteligența și tehnica, nu izbutiseră, înaintașii lor imediați: să pătrundă în clocotul adevărat al ființei umane. Mai stângaci desigur în arta lor, scriitorii cei noi sunt totuși mai aproape de esența eternă a fiiței omenești. Mai aproape de durerile și bucuriile ei primare, de sensul deplin al vieții, dragostei și morții. Intr'un roman de Morgan bunăoară, dragostea e un sentiment îngrozitor de complicat (Portret într'o oglindă), sau prilej de soliloquiu artistic (Spearkenbrooke)e In romanul lui Simonov: „Zile și nopți", dragostea e ceeace trebue să fie: împlinire. Intâlnirea a două ființe pe drumul vieții și întrezărirea fericirii.

Mai întotdeauna, eroii romanelor trecute e prăbușeau în fața unei societăți corupte și a prăpastiei din ei înșiși. Eroii romanelor noi acceptă viața ca pe o luptă și au tot momentul certitudinea biruinții. Nicăeri ca în aceste cărți nu sunt oamenii mai fanatic îndrăgostiți de viață și totuși nciăeri nu o jertfesc cu inima mai înpăcată. Snuciderea e rar întâlnită în paginile cărților acestea. Ea e apanagiul oamenilor obosiți de viață, în timp ce oamenii aceștia iubesc viața cu o neistovită ardoare. Eroi care privesc lucrurile în față, pe care nici o greutate nu-i înspăimântă. Un realism puternic, iată o notă fundamentală a noului roman.

De fapt geniul epic al vremii noastre e încă în stare născândă. Cele câteva cărți care s'au scris în Anglia, în America și mai ales în Rusia Sovietică nu sunt și nu pot fi fatalmente decât cărți de început. Romanul sovietic de pildă, marcând o rupere totală de temele și motivele de inspirație a lumii vechi, nu poate fi supus încă unei aprecieri critice. Gladkov, Ehrenburg, Ostrowski, Simonov, nu joacă decât rolul unor jaloane după care orientarea e încă anevoioasă. Steinbeck, Hemingway, Knight, deasemenea nu pot fi considerați decât ca pioneri ai unei literaturi care se naște.

A încerca conturarea liniilor de forță înspre care gravitează această literatură e singurul lucru ce deocamdată ni-l putem permite. Realismul de care pomenirăm adineaori nu exclude un idealism de o pronunțată coloratură socială. Ceeace îi preocupă pe acești oameni, trăiți în furtună, e speranța unei zile mai senine, mai bună și mai dreaptă. Apare pe primul plan colectivitatea, nu însă ca o stăpână tiranică ci ca o stare necesară și înevitabilă. Chiar când întreg romanul nu e decât povestea destinelor a doi oameni: Clive și Prudence („Mai presus de orice") în viața și în gândurile lor se înstăpânește tot mai absolută: patria, Anglia. Idealismul acesta face din aceste personagii niște luptători. A milita, iată porunca ceasului de față. Denis din romanul lui Hemingway „Cui îi bate ceasul" e americanul care vine în Spania să moară pntru o ideie. Șor din cartea lui Ehrenburg: „Și a fost ziua doua" moarte extenuat la contsrucția unei uzine. Ania din: „Zile și nopți" moare la Stalingrad pentrucă ea acolo voia să fie zi și noapte.

S'ar părea că romanele acestea în care zornăitul armelor e încă prea asurzitor pentru unele urechi, delectate prea îndelungat cu fâșăitul catifelei, sunt doar romane de războiu sau a unor frământări sociale efemere. E cert că ele sunt scrise sub semnul aproximativului și mai întotdeauna îngrozitor de grăbit. Tehnica lor e mai întotdeauna simplistă și nu arareori chiar stângace. Dar să nu se uite că ele sunt opere de început și mai ales că nu în artizanat stă valoarea unei opere literare. Ceeace contează e zbuciugmul creației, care e încă în căutarea formei, dar care e plină de seva vieții onastre trudite, viață care se cere cântată.

NOTE ȘI COMENTARII

Periodicele românești

ARLUS-ul în activitatea să de doui ani de zile ne-a obișnuit cu cele mai frumoase realizări, toate convergând spre scopul pentru care militează. Săptămânale, broșuri, cărți de literatură sau stiință, filme; artă de toate genurile, oate posibiltățile în sfârșit, au fost puse la dispoziția cetățenilor pentru a face cunoscute realizările din tcate domeniile din Uniunea Sovietică. Până de curând însă lipsa posibiltăților pentru intelectuali mai ales, de a cunoaște înfăptuirile uneori de-a dreptul uriașe din Uniunea Sovietica s'a resimțiti violent în cultura oamenilor noștrii de stiință.

Analele Româno-Sovietice, revista lunară a Institutului de Cultură Româno-Sovietic vin să umple acest gol.

De sigur știința este apanajul numai a unora dintre oameni. Posibilitațile însă ce le creiază stiința, trebuesc date în schimb în folosul tuturor oamenilor, numai astfel putându-se șterge cel puțin parțial deocamdată, suferințele atât de îndelungat ale omenirii rămase dn lupta pentru un trai mai bun.

Primul număr, pe Octomvrie al Analelor Româno-Sovietice, apărut în condițiuni tehnice ireproșabile aduce un conținut pe cât de bogat pe atât de variat. In cele 170 de pagini ale acestui prim număr condeiele cele mai valoroase din câmpul științei sovietice atacă problemele cele mai diverse. Reținem ma aleș articolul lui I. Ceban, despre „Legăturile dintre Moldova și Statul moscovit în sec. XV. —XVIII." care pe bază de date istorice demonstrează că prietenia româno-sovietică își are începuturile încă de pe timpul lui Alexandru cel Bun.

La fel de semnificativ este și articolul lui E. Menjinski, „Terminarea războiului în Europa și comerțul internațional". Acest articol își propune să analizeze fenomenele noi care au rezultat din transformările radicale în comerțul și economia mondială, în urmă războiului.

Suntem convinși că și numerele viitoare ale Analelor Româno-Sovietice vor aduce acelaș material prețios pentru statornicirea unor relațiuni cu adevărat prietenești între țara noastră și Uniunea Sovietică.

In timp ce

panorama publicațiilor se dovedește atât de împrospătată și diversă, vieața culturală de la noi se mișcă în patratul acelorași laturi: „Revista Fundațiilor Regale" — „Contemporanul" — „Veac nou" — „Orizont". Dintre acestea singură „Revista fundațiilor" reușește să se mențină pe linia unei valori constante, celelalte necorespunzând totdeauna primelor făgăduieli. De aceea, orice om de cultură simte nevoia unei evaziuni din această îngrăditură spre câmpul unei activități publicistice mai largi și mai felurite.

Revistă Fundațiilor Regale

fără să înscrie în repertoriul pe luna septemvrie, no. 9, apariții deosebite, înfățișează un material echilibrat și omogen. Omițând titlurile și numele de ton consuet, culegem dintre acele ce par mai interesante: „Se poate traduce poesia?" un studiu de dl. F. Aderca, ce fără a fi prea lărgit întregistrează observații juste, „Un logician contemporan: Mircea Florian" de dl. Henri Wald și „Paul Ehrlich, un binefăcător al omeniriii", o prezentare a d-lui Sașa Pană. Beasemenea ne-a reținut atenția și tudiul d-lui O. W. Cisek „Luchian și depășirea impresionalismului".

Un titlu de specialitate, dar de general interes e acela al articolului semnat de dl. dr. M. Grubea „Reintroducerea tuberculosului în câmpul munci".

Notele abundă și în numărul acesta cele mai interesante fiind iscălite de dnii Aderca, Baciu, Comarnescu și Nicolau.

In genere un ton sobru, scrupulos, poate un pic prea academic, prea oficial; totuși, R. F. R. rămâne cea mai serioasă publicație actuală.

Contemporanul

marchează deasemenea o atmosferă de de seriozitate.

In numărul 10, din 23 nov., primele pagini sunt, ca decbiceiu, închinate politicului; în cadrul acesta semnează articole dnii Gheorghiu-Dej, Brănișteanu, Răutu, Dima; Liman și Cole.

In continuare, în paginile consacrate problemelor culturale și literare întâlnim cronici bine susținute: cea literară de dl. Ion Călugăru: „D. Mihail Sadoveanu traducătorul lui Ivan Turgheniev", cea dramatică de dl. Silvian Iosifescu, un nume legat de inteligență și pricopere; „Năframa iubitei", iar cea muzicală de dl. Virgi Gheorghiu în care competența e dublată de mulți picuri de omenie.

Cronica ideilor e semnată de dl. Ion Biberi și înserează titlul: „Ignoranță, superstiție, misticism".

Cu prilejul comemorării lui Lew Tolstoi, penultima pagină cuprinde impresiile lui Maxim Gorki asupra scriitorului de la Iasnaia Poliana.

Poesia e susținută de singura traducere a dșoarei Veronica Porumbacu: „Ce-mi spune Elsa" a lui Louis Aragon.

Așadar, un material îndeajuns de divers, prezentat cu îngrijire și sobrietate.

f. p.

Revistele franceze

care răsbat până la noi sunt îndeauns de rare. Difuzarea lor nu e asigurată iar cei ce le aduc de la București adaugă un surrplus destul de mare la cost. Totuși, revistele și săptămânalele ce ne-au căzut în mână pot schița o cât de vagă idee asupra situației lor. Desigur, războiul și mai târziu pacea, au adus în vieața culturală pariziană, — căci aceasta deține primatul în Franța, — schimbări care marchează încetări și noi apariții de publicații.

Printre săptămânalele vechi ce — și continuă apariția se impune „Les nouvelles littéraires", cu aceeași varietate de material și informație literară, conservând însă un ton oarecum uzat.

Vechea „Marianne" pare a fi înlocuită de două noi apariții: „Les lettres francaises" și „Etoiles"; amândouă sunt publicații de cultură și orientare politică prima menținând un ton elevat și sobru, cea de a doua, bogat ilustrată, prezentând un ton de reportaj.

Un periodic de înaltă ținută politică și culturală e „Action" cu tendințe de stânga; deși străbătută de un fior polemic, „Action" aduce o decisă contribuție culturală, rezervând o pagină literaturii.

Cunoscuta foaie satirică de extremă stângă „Le canare enchainé" continuă să apară cu aceeași spumozitate polemică și spirituală.

Dintre reviste, vechea „Europe" a lui Romain Roland își continuă apariția, bucurnâdu-se de colaborarea unor nume deacum consacrate: Cassou, Aragon, Eluard, Bloch, Tzara etc.

Având în timpul ocupației atutudine colaboraționistă, revista „Nouvelle revue francaise" a încetat de a mai apare; în locul ei s'au afirmat publicațiile „L'arche", „La nef" (Nouvelle equipe francaise), „Fontaine" și „Poésie" ('44, '45, '46), toate acestea înfățișând preocupări exclusive de cultură și literatură.

O revistă politică de stânga, cu tendințe de cercetări sociale și culturale e „Esprit", care ocupă un însemnat loc în șirul periodicelor actuale.

Nu sunt de omie nici „Pages francaises", compilație a publicațiilor franceze, precum nici revista cu preocupări atât de complexe a lui Sartre.

Aceasta ar fi succinta și, desigur incompleta panoramă a publicațiilor franceze de astăzi.

s. g. f. p.

Panorama actuală a publicațiilor italiene

înfățișează aspecte variate, de la ziarele de informații și de atitudine, până la revistele de preocupare literară și artistică. In Italia jurnalele apar astăzi zilnic iar de două ori pe săptămână în câte patru pagini dintre care a treia e rezervată problemelor de cultură, așa zisa „terza pagina". Printre ziarele cu paginile culturale cele mai citite se înșiră: „Il tempo", „L'unità", „Il Risorgimineto liberale" și „Il giornale d'Italia", toate din Roma; la Milano apar: „Il corriere della sera" și „Avanti". — L'Unità și Avanti apar în ediții triple: Milano, Torino, Roma. — Desigur, nu lipsesc săptămânele de cultură: „La fiera letteraria" —Roma, „La lettura", „L'europeo" și „Oggi" la Milano, „Il mondo" la Florența, „Cronache" la Bologna; deasemenea reapare în genul revistei americane „Life", săptămânalul [illegible] „Tempo", la Milano.

Un aspect de abundență prezintă și teritoriul revistelor de cultură: „La ressegna d'Italia", „Poesia", „Prosa", „Costume", „Lettere ed arti" ce apar la Milano, „Letteratura", „Inventario", „Belfagor" la Florența, la Roma se pot citi: „Mercuri", „L'Italia che scrive" și „La nuova antologia". Pe lângă acestea, se tipărsc și reviste de cultură cu tendințe politice: „Il politecnico", „Il' 45" milaneze și comuniste; tot la Mliano, dar socialistă, e revista „Società nuova", iar partidul de acțiune e reprezentat prin „Il ponte", florentină; tot de tendințe comuniste sunt și revistele: „Societa" din Florența, „Rinascita" din Roma și „Sud" din Napoli.

Revistele politice își au sectorul lor: „Socialismo", „Iniziativa socialista" și „Quarto stato", ies la Milano și prezintă un colorit socialist, ca și „Compiti nuovi" ce apare la Roma. Liberalii își susțin revista lor: „La città libera" Roma, precum și comunștii internaționaliști: „Prometeo", Milano. Comuniștii nu lipsesc nici ei din cadrul acesta: la Roma apare revista „Vie nuove", de orientare comunistă.

Vechea revistă a lui Croce, „La critica" a încetat de a mai apare; în schimb, estetul italian publică. îndeajuns de regulat, tot la 2—3 luni, caetele „I .uaderni della critica".

Printre revistele de filosofie demne de relevat, se impune „Studi filosofici" din Milano; teatrul își are publicațile lui: „Teatro" și „Il drama" ce se tipăresc tot la Milano. Nu sunt absente nici revistele artistice, de specialitate, dar lipsa de informații ne face să le omitem.

Vieața culturală italiană de astăzi înregistrează, după cum se poate conclude în urma suecintei panorame, o tensiune ridicată; mozaicul publicațiilor își diversifică bogat dalele, dintre care cele politice se impun cu greutate. Iar în această privință, balanța înclină cu hotărire spre orientările de stânga.

La rassegna d'Italia

se intitulează revista de cultură ce apare la Milano sub conducerea criticului Francesco Flora; îngrijită, cu preocupări interesante, publicația se bucură de o vioae distribuire a materialului în rubrici semnificative: Literele și artele, Pepinieră, Romanul, Idei și mituri ale timpului, Cronici, Revista presei. Presărate în aceste variate sectoare câteva titluri și nume din numărul pe august rețin atenția: „Adolfo Omodeo, istoric al secolului XIX" de Walter Maturi, studiul lui Mario Luzi intitulat „Mic chestionar asupra poeziei de circumstanță" ca și „Un nuvelist egiptean: Mahmud Taimur" aparținând lui Francesco Gabrieli. Romanul e susținut de un fragment din „I falsi redentori", ultima narație a lui Guido Piovene. Cronicile cuprind câteva recenzii ale scrierilor lui Huxley, Carossa, Untersteiner, etc. Revista presei prezintă un singur titlu: „Condițiile muzicei în URSSS" sub îngrijirea lui Massimo Mila, un consacrat competent.

Aceaste puține spicuiri, deși fugitive și de impresie, pot totuși oglindi într'o certă măsură, tonul și ținuta revistei.

Demne de luare aminte

sunt aparițiile câtorva nume românești în publicistica italiană. In „La rassegna d'Italia" — n. 8 — august 1946, întâlnim numele d-lui Mircea Popescu, oare semnează o recenzie a traducerilor d-șoarei Del Conte, apărute la București: „Montale e Quasimodoı in romeno".

Ultimul număr al revistei „Poesia" de sub conducerea lui Falqui, cuprinde o reprezentativă antologie a poeților români contemporani, ilustrată prin traducerile d-lui P. Iroaie; printre cei aleși se numără Arghezi, Bacovia, Blaga, etc.

Iar periodicul „Costume" și-a asigurat colaborarea d-lui Dragoș Vrânceanu, a cărui semnătură a apărut în câteva numere.

Numele acestor români din Italia sunt demne de reliefat, ele întreținându-ne prezența în vieața culturală de acolo.

Sud

se cheamă jurnalul de literatură și orientare comunistă ce apare la Napoli. Inteligent înjghebat, redactat în condiții optime, săptămânalul napolitan prezintă în numărul 7 din iunie 1946, un material valoros, resfirat în douăsprezece pagini din care nu lipsesc ilustrațiile. Prima pagină înscrie un artcol al lui Pasquale Prunas: „Intelectualii în miazăzi"; deasemenea și câteva desene, însoțite de o prezentare, ale lui Georg Gross precum și o înfățișare subliniată de imagini a truditei vieți din Calabria: „Italieni în Calabria". Răsfoind în continuare revista, se pot aminti „Un poem inedit" al lui Lenin și o prezentare a lui Paul Eluard. Un articol care atinge problemele actuale ale literaturii este acela al lui Stephen Spender: „Scriitorul și lumea reală". O rubrică intitulată „Omul deportat", înșiră trei poezii scrise de francezi, deportați în lagărele de concentrare; deasemenea interesantă este pagina închinată cinematografiei, cuprinzătoare a câtorva portrete și purtând titlul: „Nume, posibilități ale cinematografului italian".

De un ton serios, cu material selecționat și bine distribuit, „Sud" se impune cu impetuozitate din colțul de miazăzi al Italiei.

Lunarul de cultură conremporană

ce apare la Milano condus de scriitorul Elio Vittorini, purtând titlul „Il politecnico", dăruește lectorilor, cu fiecare număr, un material extrem de abundent; cele 48 de pagini ale fiecărei ediții sunt exploatate pe întreaga lor suprafață. Ceea ce nu prejudiciază, însă, calitatea materialului oferit, ce se revarsă în preocupări din cele mai variate. O fugară spicuire din câteva numere ar putea ilustra ținuta și tendințele revistei; numărul pe mai — 1946 și pe iunie — 1946 ne sunt la îndemână. Articole politice, de valoare educativă, semnează Elio Vittorini: „Principiu de clasă și principiu de castă", în no. pe mai și „Republica cu „altcineva" la putere", în no. pe iunie; tot el prezintă și o „Scurtă istorie a literaturii americane".. Fiorul poeziei e întreținut de versurile lui Gatto, Sereni, Essenin, Risi și poeții spanioli Garcia Lorca, Jimenez, Machade, etc. studiați de Carlo Bo. O apariție deosebit de interesantă își face, în pagina „Cărți, oameni și idei", poetul Umberto Saba; e vorba de un fragment din „Istoria și cronistoria poeziei lui Saba", ciudată scriere autocritică pe care poetul o semnează transparent Giuseppe Carimandrei; fragmentul se intitulează „Trieste și o femeie".

Nu lipsește din paginile revistei nici preocuparea pentru artă; numărul pe mai — 1946 prezintă câteva desene ale lui Guttuso, viziuni inteligente în romanul lui Hemingway, ce poartă titlul italian „Addio alle armi". In cadrul aceleiași preocupări, câteva pagini cu reproduceri sunt dedicate lui Gentile Bellini, pictorul venețian.

Tot în numărul pe mai, se poate citi un interview luat lui Paul Eluard asupra propriei creații poetice, purtând titlul „Poezia nu e sacră", una din afirmațiile poetului francez.

Desigur, „Il politecnico" cuprinde un material mult mai abundent, dar simpla lui înșirare ar epuiza întreg spațiul notelor noastre; de reținut este, totuși, linia publicației, care evită facilitatea, pătrunzând teme și probleme sobre, fapt garantat de valoarea directorului Vittorini.

Oficiala

publicație „de politică și cultură italiană" a partidului comunist italian, poartă titlul „Rinascita" și e condusă de Palmiro Togliatti. Revista se poate număra printre cele mai serioase ale genului; articole politice, comentarii, studii de specialitate, polemici sobru susținute, note vioae, fac din „Rinascita" un organ de indiscutabilă valoare.

Din numărul pe mai—iunie—1946 sunt de reținut articolele „Salut Rupublicei", și „Panorama politică a Republicei" al lui Felice Platone; deasemenea comentariile lui P.Togliatti și G. Amendola la ultimele alegeri din Italia. Un interesant studiu e cel semnat de Paolo Alatri, care vizează împrejurările din America: „Lupta politică în Statele Unite". Problemele medicale își rezervă locul lor: la rubrica „Probleme urgente ale Națiunii", directorul clinicei pedatrice din Roma, dr. G. Frontali tratează, însoțind-o de numeroase grafice, tema: „Lupta împotriva mortalității infantile".

Partea literară e reprezentată printr'o traducere din Gorki: „Omul" și prin ultima scrisoare a lui Giaime Pintor, îndârjit luptător comunist; versuri în limbaj popular, semnează Spampinato Sciuto.

De un fin umor e nota „Evul mediu", ce se referă la practicile preoților, cu prilejul ultimelor campanii electorale: ei amenințau cu excomunicarea, rezervându-le totodată un loc în infern, pe aceia care ar fi votat pentru partidul comunist ori socialist. De acelaș ton e și nota „Partidul ideilor", care vizează partidul lberal.

In „Rinascita" totul e documentat, cumpănit și sobru; nicio patimă exagerată nu-i alterează conținutul de obiectivă și serioasă înfățișare.

O concluzie

ce se poate trage la finea notelor ce privesc publicațiile italiene de orientare comunistă, este aceea a văditei prezențe a P. C. italian în viața culturală a țării. O prezență, însă, plină de atributele cele mai onorabile: seriozitate, documentare, cumpănire, obiectivitate, forță de a se impune.

Fața de această pildă, P. C. român opune o inexplicabilă lipsă; deși având nenumărate posibilități, comuniștii români n'au dovedit încă o explicită participare și prezență în vieață culturală a țării noastre, o participare în felul acelei italiene, care a ajuns dătătoare de ton și de impulsuri noi. Ceea ce e de dorit să facă în viitor.

f. p.

„VICTORIA", Timișoara.